

Nr. 30
(284)

26 iulie-1 august 1995

GHEORGHE TINCA, ministrul Apărării Naționale

pag. 7

Delegația parlamentară română la Consiliul European

pag. 8-10

Adrian Severin (PD)

O emisiune de
Gabriela
Adameșteanu
și Radu
CoșarcăFlorin
Rădulescu-
Botică
(PDSR)

Nicolae Țăran (PAC)

Gabriel Dimisianu despre cartea lui Z. ORNEA, ANII TREIZECI Extrema dreaptă românească

pag. 15

Pe piața valutară interbancară s-a ajuns la peste 2.000 de lei pentru un dolar. Și doar vreo ambiție absurdă a autorităților monetare și guvernamentale ar fi putut transforma într-un obiectiv serios împiedicarea depășirii acestui prag, chiar dacă apreciat ca psihologic și, deci, considerat ca o limită de prestigiu, a cărei trecere ar putea anunța și grele consecințe economice.

Acest prag fusese, de altfel, demult depășit pe piața liberă a oficiilor de schimb și pe piața neagră, care sînt mult mai sensibile la schimbările condițiilor reale din economie decît piața interbancară. Aceasta, în ciuda progresului pe care, în principiu, îl reprezintă față de sistemul anterior al dobîndirii valutei pe baza licitației organizată strict de Banca Națională, continuă să fie obstrucționată ca piață liberă de intruziunile cu obiective politice ale autorităților. Faptul că este încă afectată de asemenea intruziuni politice se datorează dominației copleșitoare a pieței de către băncile de stat. Piața valutară interbancară din România răpîne deocamdată o piață a băncilor cu un singur proprietar: statul.

Mai important este însă faptul că practica a dovedit că de costisitoare sînt pînă la urmă aceste intruziuni cu motivații și în scopuri politice. Nu re-

forma a dus cursul leului spre pragul pe care tocmai l-a depășit de curînd - așa cum încearcă să lase să se înțeleagă sau chiar spun adversarii reformei - ci, într-o mare măsură, tocmai aceste intruziuni, alături de jumătățile de măsură pe calea liberalizării cursului valutar al leului.

În ce privește traiectoriile cursului leului din ultima perioadă, ar fi de menționat că, vreme de aproape un

scop din rezervele monetare oficiale. Aceasta pentru a se bloca - în fond artificial - inevitabila creștere de prețuri rezultînd din faptul că, odată intrată în țară, energia din import trebuie decontată în economia internă la cursul de schimb al dolarului în lei. Ținut prea mult timp în chingă, leul devine cu timpul sensibil supraevaluat, nemaifiind stimulat pentru exportatori și transformîndu-se într-un

pe primele cinci luni ale anului, adică 1,2 miliarde dolari la nivelul întregului an. Aceasta pentru că a însemnat importuri ieftine și exporturi neremuneratorii (convertirea în lei a încasărilor în valută nefiind stimulative).

Tensiunile acumulate făceau de neocolit lichidarea supraevaluării leului. Acest proces are loc de trei luni încoace prin devalorizarea treptată a leului față de dolar, cu consecința creșterii prețurilor interne la energia din import și, prin implicație, a prețurilor tuturor produselor și serviciilor, căci toate acestea conțin energie.

Încercările de împiedicare a preluării de către cursul valutar a schimbărilor din economie nu fac decît a eșua într-un tirziu în degradări și mai masive ale acestuia. Să ne amintim că menținerea absurdă la nivelul de 460 lei dolarul pe parcursul verii, toamnei și iernii anului 1992 din cauza alegorilor a costat ulterior o devalorizare de cel puțin 700-800 lei la dolar! Consecințele au fost dramatice în 1993, cînd aceeași încercare prelungită de menținere artificială a cursului, în ciuda condițiilor reale din economie, a dus pînă la urmă la o inflație de 300% și, prin implicație, la o ulterioară degradare masivă a monedei naționale. Oricum cu mult mai mare decît cea pe care o presupune adaptarea din timp la realitățile pieței.

ILIE ȘERBĂNESCU

La 2.000 de lei dolarul

an, acesta a rămas, pînă în urmă de circa trei luni, relativ neschimbat, deși prețurile interne continuaseră să crească, chiar dacă mai slab decît în anii post-decembriști anteriori. Către sfîrșitul acestei perioade de „stabilitate”, cursul a fost pur și simplu ținut în chingă prin intervenții substanțiale de susținere pe piață din partea Băncii Naționale, care a cheltuit în acest

instrument de irosire a rezervelor valutare ale țării, atît de greu constituite. Leul supraevaluat - sau, din punct de vedere practic, scump în dolari - reprezintă, alături de politica nefericită a guvernului Văcăroiu de încurajare a producției industriale înaintea restructurării ei, cauza reaccentuării grave a deficitului comercial extern: aproape jumătate de miliard de dolari

Stimată Doamnă Redactor-șef

Discuțiile asupra unui singur subiect din Legea învățământului au condus la estomparea restului textului cu părțile sale benefice sau cu scâderile, cu elementele ce pot fi criticate ori ameliorate.

Cunoașterea ideilor textului de către corpul didactic ar permite reacții adecvate la cele peste 70 de reglementări care decurg obligatoriu din lege și care vor fi elaborate de ministerul de resort în decurs de 90 de zile.

Vigilența corpului didactic universitar și preuniversitar poate fi benefică în aceste zile de grație (dar și de vacanță) pentru a obliga (și verifica) o elaborare în spiritul și conform literelor legii.

Polemica curentă - majoritari vs. minorități - nu se va include nicidecum odată cu promulgarea legii.

Ceea ce doresc să subliniez este o latură cu aspecte contradictorii în textul legii, și anume accesul la școlarizare.

În partea ei constructivă, legea definește un învățământ preșcolar pentru copii între trei și șapte ani, în sarcina statului. Este o soluție excelentă la noi în țară și o soluție modernă plan european. Citeva țări doar s-ar putea mândri cu o asemenea inițiativă, de a aduce copiii în ciclul primar cu un consistent bagaj de cunoștințe și cu un exercițiu de viață școlară.

La capătul celălalt, al parcursului liceal, sînt permisi cinci ani de liceu, acolo unde se acordă și o diplomă profesională în plus. Este iarăși o soluție care, aplicată, ar aduce liceul românesc lângă sistemul german, singurul cu școlarizare pe 13 ani, și care arată că de-abia în clasele XII-XIII elevii au un salt de maturitate în asimilarea cunoștințelor.

Această școlarizare mai dilatată ar putea spulbera temerile părinților mediocri - ca elevii - care-și doresc copiii ai dăma lor și ar putea repara ingerințele negative în programele școlare, făcute de noi la cererea diverselor foruri financiare internaționale.

Să adăugăm că introducerea a cel puțin unul examen pe viață - pentru cei care se opresc după gimnaziu - este totuși un exercițiu și un test necesar.

Contradictorie pare, în acest context, ideea că învățământul obligatoriu este și nu este pînă la 16 ani, și că de fapt terminarea celor 8 clase elementare nu este nicidecum obligatorie!

Tot regretabilă este amînarea cu citiva ani a aplicării regulilor noi, care nu conțin modificări de programe, ci doar examene în plus la bacalaureat și la capacitate. Că este și o consecvență nejustificată, ne-o confirmă deciziile Ministerului Învățământului, care fixa în aprilie 1994 examen de licență pentru 1994 și în iunie 1995 lua din nou decizia asupra acestui examen pentru... iunie 1995.

Deci a anunța cu peste un an înainte apariția unor noi forme de verificare este mai mult decît rezonabil, precedentele fiind realizate.

Legiuitorul nu a știut să utilizeze terminologia internațională - învățământ vocational sau învățământ complementar -, și nici să iasă dintr-un „clinc” cu școlarizarea pînă la 16 ani, vs. terminarea a 8 clase la circa 14 ani. De fapt, trebuiau create posibilitățile de a continua, prin liceu, școli profesionale, sau... vocaționale ori complementare de durate mai scurte, care să acopere (pentru unii) intervalul 14-16 ani. Sensul acestei intenții este de a ține copilul în sistemul de învățămînt și, eventual, de a-l canaliza către forme mai lungi - liceu etc....

Că nu s-a vrut, în numele exigenței sau în numele economiilor, este o eroare. Că nu s-a vrut, o reprezintă și cotele de admitere în licee, care intrerup parcursul școlar al multor doritori.

La învățămîntul universitar regăsim piedicile puse învățării, prin introducerea taxelor de școlarizare. Inițiate în numele exigenței - pentru repetenție, pentru reexaminări, pentru repetarea examenului de licență etc. - ele au adăugat sancțiuni și pentru înmatriculare sau reinmatriculare! Desigur că ele pot rămîne simbolice (un leu, de exemplu), dar tristul nostru exercițiu arată că odată pornită taxarea, ea nu se mai oprește.

Lăcomia unor senați universitare și sărăcia învățămîntului superior va face restul. Există mai multe argumente împotriva unui învățămînt (acum) cu taxe. Sărăcia actuală a acestui popor și sacrificiile făcute de părinții de azi, pentru a clădi universități ale tuturor și nu numai ale unor fericți. Sărăcia ca pretext sau chiar ca motiv real va desființa principiul șanselor egale, mult mai bine supravegheat în țări fără pretenții de social-democrație.

Cultura unor părinți - intelectuală după diplome - trecuți prin școală fără a înțelege rolul acesteia, sprînjinită de conjunctura actuală în care vînzătorul de înghețată sau țiganul contrabandist cîștigă de citeva ori mai mult decît un diplomat universitar ori decît un profesor, va fi iarăși un pretext de abținere de la școlarizare.

dar în orice caz nu costă decît atunci cînd frecvențează. El nu costă în plus peste cheltuielile clădirii, cu nimic.

Și ce nu știe publicul larg este că pentru un student se alocă, anual, materiale consumabile, de pildă, sub 2.000 lei (nu este nici o eroare - mai puțin decît 10 bilete de tramvai!!!).

Deci noi din varii motive ar trebui să orientăm tineretul spre universități (școală, în general), mai ales că, aceiași tineri, neîncluzi în aceste circuite, costă mai mult în calitate de șomeri!

Și, în fine, mai există Constituția țării, care spune: „Învățămîntul de stat este gratuit, potrivit legii”. Lăsînd la o parte exprimarea nefericită - „potrivit legii” - care pune legea legilor să la notie din lege de grad inferior, cum am putea zice, Constituanta - care credem că a gîndit în 1991 cum a și votat - se referă expres la gratuitate.

Desigur că în 1991 conceptul de protecție socială prima, dar textul va rămîne în vigoare pînă la abrogarea sau amendarea lui, și să nu uităm că el a fost trecut prin referendum. Deci nu taxele, conform legii, au fost înscrise în Constituție, ci gratuitatea, în mod insistent.

Că azi se dorește a se citi altfel, arată, desigur, o voință politică corajată, care col puțin de argumentele aces-

Or, este evident că în comunitatea majoritară și în cea a romilor există tendința de a disprețui și a scurta numărul anilor de studiu, în timp ce la minoritatea maghiară (ca să nu mai vorbim de mini-minoritățile evreiască, armeană sau chiar germană) apetitul de școlarizare este cultivat și dezvoltat.

Ce păcat că lângă disputele sfîrșitoare aceste elemente nu au servit drept ghid.

Argumentul exigenței, care impune taxe-sancțiuni, este și el doar formal (căci se servește de ideea că taxele ne-au fost impuse de forurile monetare). Noi credem și pretindem că avem un popor dotat, cu o populație școlară de excelență, dar dacă ar fi așa - și este dovedit prin diversele concursuri internaționale sau de cei care continuă studiile în alte țări - ar trebui să avem mai mulți studenți (la mie de locuitori) decît, să zicem, Austria, sau Ungaria, sau alți vecini. Or, România are mai puțini (cam o treime). Survine concluzia că trebuie atrași spre școală sau universități, și nu izgoniți.

Noțiunea de repetenție există doar în sistemul nostru, împrumutat de la Uniunea Sovietică. Ar fi timpul să restituim noi tot ce am luat. În alte sisteme, examenele universitare - cu unele reguli - se pot susține și în decursul a peste zece ani.

Argumentul că a ține studenții (10-15 ani) mai mult la studii costă, este stupid. Un student care frecvențează anul acesta 2-3 cursuri, în celălalt an alte 2-3, poate învăța mai atent,

tea nu vrea să țină cont: sărăcie, protecție socială, dezvoltarea apetitului de școlarizare, egalitatea șanselor și dreptul de a te instrui alt în beneficiul propriu cit și al întregii societăți.

P.S.: La ideea că nu sînt bani aș adăuga că anul trecut Ministerul Învățămîntului a returnat la buget 34 miliarde lei și că același minister plătește RENEL-ul și RADET-ul la tarife de consumator industrial (școala noastră „uzină este”), ceea ce revine la peste 100 miliarde în plus scoase din bugetul învățămîntului.

Lect. univ. dr. Cornelius Apostol Stănescu,
21 iulie 1995

N. red.: Ne îndoim de veridicitatea cifrelor menționate în finalul scrisorii.

Stimate domnule
Ilie Șerbănescu,

Mă adresez domniei voastre nu numai pentru a leși din stereotipul „Stimată doamnă redactor-șef”. Cu pretextul acestui chestionar, pot să-mi exprim și eu nemulțumirea și dragostea pentru „22”. Neajunsul că e săptămînal și că îmi dă doar citeva ore de satisfacție îmi e compensat chiar de acele ore atît de pline. De la o săptămîină la alta - deși sînt abonat la încă vreo 4 reviste - aștept „22”-ul și mi-l imaginez ca pe o revistă cu paginile albe, deosebit de grave, o oază de luciditate și de bun-simț, de responsabilitate. Poate acele pagini albe, de la o săptămîină la alta, ar trebui să le umplem noi, asumîndu-ne datoria de a fi liberi și responsabili.

Sînt la vîrstă unei deja tirzii formări (termin Filologia) și în amînceptă de după '89 simt că m-am civilizată și cu „22”. Fără această revistă aș fi fost mai barbar - ca mulți alții de vîrstă mea. Dacă eu conter ca om, atunci „22” și-a făcut datoria. Dar, vai, Puterea de azi vî multumește amenințîndu-vă cu evacuarea. Dacă dl. Patapievici (precum Cuhanu) știe să pună întrebarea justă în modul just, domniei voastre îi datorcă că înțeleg ceva economie. Sînt sigur că am învățat lucruri bune din analizele domniei voastre, pentru că le-am trecut printr-un filtru nepărtinitor. Un exemplu contrar: dl. Cristoiu face flagrante atentate la logică și în puținele-i articole care mi-au mai căzut sub ochi.

Vă mulțumesc că ați spus ceea ce simțeam că trebuie spus, cu argumente pe care eu sau altul nu le-am fi putut ordona. Sper să se constituie o alternativă de Opoziție, pentru a nu vota cu inima mohorîtă, constrînsă. Sper să fie găsit și candidatul eficient pentru alegerile prezidențiale. În cazul în care dl. profesor Manolescu ar refuza (nu înțeleg de ce ar face-o - că să ne spună că „de aceea a ieșit din Convenție?”), cineva, cu clarviziunea domniei voastre ar trebui să se sacrifice și să facă pasul acesta. Nu știu care e relația domniei voastre cu politica, dar eu v-aș sprîjni, așa cum l-aș sprîjni și pe dl. Manolescu. În privința dl. Constantinescu, cred că domnia sa nu mi-e dator pentru votul din '92, ba dimpotrivă, ar trebui să se retragă din cursă pentru a-și păstra onorabilitatea. Dacă acest lucru mai are importanță după ruperes firească a Convenției.

Mulțumîndu-vă pentru activitatea de la „22”, vă rog să folosiți semnătura mea pentru orice acțiune legată de cazurile Patapievici și „evacuarea GDS”.

Al domniei voastre,

Orlando Balas

Din SUMARUL numărului viitor

- Linia întâi: Tele 7abc și revista „22” - „Șomajul în rîndul tinerilor” - emisiune realizată de Oana Armeanu și Radu Nicolau. Invitați: Marian Sirbu, secretar de stat la Ministerul Muncii și Protecției Sociale; Alexandru Athanasu, președintele Comisiei pentru Muncă și Protecție Socială a Camerei Deputaților
- Discursul lui David Funderburk: „O vedere pozitivă asupra României și a românilor”
- Opinii despre Mihai Botez: Emil Hurezeanu, Valentin Feys, Ioana Ieronim
- Sondaj de opinie - Pavel Căpeanu - „Enigmele KGB într-o versiune dimbovițeană”
- Lumea: Azerbaidjan

ION BOGDAN LEFTER

Biroul Europei Libere din București în stare de „izolare telefonică“

Joi, 20 Iulie a.c. liniile telefonice internaționale ale României s-au blocat. Defecțiunea apărută la sistemul de telecomunicații a afectat întreprinderi, instituții și persoane particulare. Pentru o scurtă perioadă România a fost complet izolată de restul lumii, dar, alături de opinia publică cit și mass-media au privit cu indiferență acest „incident“.

Nu e ușor de descris atmosfera de stupeoare, apoi de panică, apoi de tensiune și de mobilizare extremă care se instaurează în redacția unui post de radio atunci când se constată totala și izolarea telefonică în condițiile în care tocmai prin telefon își transmite redacția respectivă corespondențele zilnice. Joi, 20 Iulie dimineața, în intervalul dintre orele 10.30 și 11, am putut comunica prin telefon, ca de obicei, cu sediul din Praga al Europei Libere, după care, în jurul orei 11.30, am constatat că nu putem expedia prin fax, tot ca de obicei, informațiile curente pe care le furnizăm sediului nostru. Liniile de fax de la Praga sunau ocupat încontinuu, la fel ca și numeroasele linii de telefon ale colegilor noștri de acolo. Era puțin probabil ca toți colegii de la Praga să vorbească simultan la toate telefoanele de la sediul, așa încât ne-am dat seama că ceva nu e în regulă. Încercând să obținem legătura prin comandă, am aflat de la centralista care ne-a răspuns că întregul sistem de telefonie internațională care leagă Bucureștiul și România de străbătăta „căzut“. Or, din punctul de vedere al postului nostru de radio, comunicația internațională e esențială, indispensabilă. Ne aflăm – practic – într-o situație de „izolare telefonică“ echivalentă cu o calamitate naturală care te blochează într-un spațiu închis.

Ce era de făcut? Prima noastră decizie a fost aceea de a ne continua lucrul obișnuit pentru a ne putea transmite corespondențele curente în cazul în care liniile telefonice s-ar fi restabilit. Reporterii noștri, deja plecați pe teren pentru a căuta informațiile, interviurile și declarațiile politice necesare programelor zilnice ale Europei Libere, și-au scris și înregistrat corespondențele normal, într-un ritm ceva mai rapid, pentru ca să terminăm ceva mai devreme și să fim gata la nevoie. Într-un timp am reușit să comunicăm cu colegii noștri de la sediul din Praga al Europei Libere într-un mod cu totul și cu totul original: prin Chișinău! Accesul telefonic a fost acolo posibil atât dinspre Praga, cit și dinspre București, datorită statutului și în accesibilitatea privită ambiguoasă al Chișinăului: aici – pe de o parte – Chișinăul și întreaga Republică Moldova sînt conectate la rețeaua telefonică din România actuală la fel ca toate județele: României, cu acces prin prefix in-

tern, cu un singur zero urmat de două cifre, ceea ce a făcut ca legăturile cu Chișinăul să nu se afle sub regimul de întrerupere totală care afectează legăturile cu străbătăta, pentru care accesul telefonic se face cu prefixe precedate de două zerouri; în schimb, când se sună din alte țări, Republica Moldova are un prefix de țară diferit de al României, deci s-a putut suna de la Chișinău, de vreme ce doar România avea sistemul de telefonie internațională „căzut“, nu și Republica Moldova. Interesantă situație, interesant dublu-statut, nu-i așa? Drept urmare, colegii noștri basarabeni de la agenția FLUX au putut să intermedieze comunicația dintre Biroul din București al Europei Libere și sediul din Praga, vorbind cu noi la telefon simultan și spunându-ne cînd suna, cînd altora ce era de spus. Apoi, am putut trimite prin fax informații spre Chișinău, de unde ele au plecat mai departe spre Praga. Pentru ca joi seara tirziu să ajungem să punem la punct detaliile operațiunii de transmitere via Chișinău chiar și a corespondențelor noastre propriu-zise pentru vineri 21 Iulie. Într-un timp – ziceam – reporterii noștri au continuat să lucreze, au fugit în conferințe de presă și s-au întors pentru a înregistra în regim de urgență ceea ce ar fi trebuit să se difuzeze la Radio Europa Liberă joi seara. La fel și a doua zi, cînd am reușit – într-adevăr – să facem transmisiile telefonice via Chișinău. În paralel, Biroul din București a continuat să pregătească anchetele, panoramele și masa rotundă de retrospectivă politică a săptămânii pentru programele de week-end ale Europei Libere. Vineri seara tirziu și în cursul dimineții de sîmbătă au putut fi transmise și ele, tot via Chișinău.

O odisee întreagă, după cum se vede. La care adăuga încă o constatare privitoare la o implicație interesantă – chiar dacă nu foarte tonică – a poveștii: aceea că lumea românească pare să-și fi dat seama în ce situație gravă se află. În afară de Europa Liberă, care a anunțat despre ce e vorba încă din deschiderea programelor sale de joi după-amiază, mediile electronice din țară – posturi de radio și televiziune – au reacționat greoi, dacă nu deloc. Principalele buletine de știri ale serii au avut în prim plan vizita la București a ministrului de externe maghiar pentru negocierea tratatului bilateral, față de care izolarea internațională efectivă, concretă a României n-a părut – probabil – importantă. Nici zările de a doua zi, vineri 21 Iulie, n-au reflectat gravitatea situației: doar în trei cotidiane au apărut scurte note despre „căderea“ liniilor telefonice internaționale românești. Abia sîmbătă, după ce ministrul comunicațiilor prezentase jurnaliștilor situația la sfîrșitul ședinței săptămînale de guvern, zărele au informat mai pe larg asupra celor întâmplate, adăugînd precizarea că izolarea telefonică urma să mai dureze ceva zile bune! Oricum, subiectele de vîrf ale presei erau altele. Iar oamenii obișnuiți, prinși cu grijile zilnice, nici n-au părut în toată această perioadă să înțeleagă că se întâmplă ceva foarte important, foarte grav cu țara lor. Ceea ce dovedește cit de „integrată“ în viața internațională, „comunitară“ este România de azi, în care poți să trăiești, să faci politică și afaceri sau să publici ziare bine-mersi și fără comunicații cu exteriorul! Gata „întrai în Europa“, nici nu ne dăm seama cînd sîntem complet izolați de ea...

(Text difuzat de Radio Europa Liberă în emisiunea „Newshour“ de sîmbătă 22 Iulie 1995)

CORESPONDENȚA DE LA BUDAPEȘTA

László Kovács: „Negocierile de la București ne-au eliberat de povara Tratatului bilateral“

• Sosiiți pe diferite căi în România, venind din Moldova, Rusia și Ucraina, 39 tami și un trakian sînt racoaliți de o familie (el ceylon, ea româncă) de traficanți care, contra unor sume cuprinse între 800-1.000 USD promisi „scoteres“ lor în Germania. Camionul și remorca, ambele tip container sînt închiriate de la o firmă bulgară. Așezîndu-se, 18 dintre „pasageri“ decedează, ceilalți sînt abandonati de șofer și însoțitori. În cele din urmă supraviețuitorii fiind spitalizați la Győr. Autoritățile bulgare vor aresta cîțiva suspecti și pe proprietarul firmei și vehiculului. Unii din supraviețuitorii tami vor beneficia de azil politic, pe care autoritățile bulgare sînt pregătite să-l acorde. La București, SRU nu a sunit de traficanții cu pricina...

• Ministrul de externe László Kovács, aflat la Bruxelles pentru a prezida ședința Consiliului de Asocieri al Uniunii Europene, dă glas împotriva guvernului maghiar cu privire la o eventuală retragere a UNPROFOP, precum și ridicării embargoului asupra comerțului cu arme către Bosnia.

• Reîntors de la București, ministrul de Externe László Kovács, în cadrul unei conferințe de presă, declară: „Negocierile de la București ne-au eliberat de povara tratatului bilateral!“, ceea ce înseamnă, nici mai mult, nici mai puțin că Budapesta mai bine renunță la maghiarii din Ardeal, decît să contribuie la

„implicarea istorică“ cu vecinii ei. Premierul Horn (medalist al unui ordin masonic austriac), cel care a „tîiat“ primul Cortina de Fier, se pregătește să ridice o cortină a „vinelor“, sacrificîndu-și ruda mai săracă și mai puțin numeroasă din România.

Președintele Iliescu remarcă, pe bună dreptate, că măsura obligativității vizelor va afecta mai mult comunitatea maghiarilor din România și gîsește justificat protestul UDMR-ului înaintat guvernului de la Budapesta.

Cu toate că el a criticat propunerea românească a tratatului de bază, ministrul de externe de la Budapesta recunoaște că: „La București am putut constata o oarecare voință politică pentru definitivarea documentelor tratatului, altminteri de ce ar lucra cei de la București la variante de tratat?“

Recomandarea 1.201 a CE, problematica mecanismelor de control bilateral, dreptul la asociere în partide politice, precum și cel al unui limbaj matern, rămîn insolubile și după întîlnirea Meleșcanu-Kovács.

Vor reuși diplomațiile de la București și Budapesta să convingă Occidentul că normalizarea raporturilor româno-ungare este independent de existența Tratatului bilateral?

Aceasta este întrebarea!

MIHAI POPA

MARTI 18 IULIE

„O lucrătură bine pusă la punct“

Rezoluția privind protecția drepturilor omului și a drepturilor minorităților în România a fost calificată de senatorul PD Ovidiu Popescu, președintele nou înființatei comisii pentru integrare europeană, ca fiind „o lucrătură bine pusă la punct“. Agatha Nicolau (PDSR), vicepreședintă a comisiei, a acuzat Parlamentul European de încălcarea acordului de asociere a României la UE, pentru că nu a informat delegația țării noastre despre Rezoluție. Membrii delegației române la Parlamentul European intenționează să prezinte o motiune anti-rezoluție.

PSM reacționează la acuzațiile cuprinse în rezoluție

„PSM respinge integrarea europeană, dacă aceasta înseamnă dreptul Parlamentului European de a cere României să adopte o altă lege a învățămîntului decît cea adoptată de legislativul de la București“ a declarat vicepreședintele PSM, Adrian Păunescu.

Declarația CDR referitoare la Rezoluția Parlamentului European

Rezoluția adoptată de Parlamentul European conține, în opinia președintelui CDR, Emil Constantinescu, multe inexactități și aprecieri eronate, dar și critici fondate (în special privitor la respectarea drepturilor omului).

IDMR pune la punct un program de nesupunere civică

Pînă la 15 august Consiliul Operativ al UDMR va definitiva formulele concrete de nesupunere civică, iar la mijlocul lunii septembrie va avea loc la Odorheiu Secuiesc un mare miting de protest al UDMR împotriva legii învățămîntului. Totodată, UDMR face apel la toate organizațiile civice, atât române cît și maghiare, să protesteze pe lângă Consiliul European și Parlamentul European.

MIERCURI 19 IULIE

Legea caselor naționalizate nu a trecut de Curtea Constituțională

Curtea Constituțională a constatat că dispozițiile legale din legea caselor naționalizate care au făcut obiectul sesizărilor PNITCD și PL-93 sînt constituționale cu două excepții: Articolul 1, al.1, care stabilea că legea se va aplica și imobilelor trecute în proprietatea statului „fără titlu“ și art.4, potrivit căruia cetățenii români stabiliți în străinătate nu pot beneficia de prevederile legii. Prin urmare proiectul va fi trimis Parlamentului spre reexaminare. Pentru a înlătura obiectiile de neconstituționalitate este necesar ca două treimi din membrii fiecărei camere să reconfirmă, prin vot, textele atacate.

SFP contratacă

Răspundînd unor articole denigratoare îndreptate contra șefului SFP, Dumitru Iliescu, Serviciul de Pază și Protecție a dat publicității un comunicat prin care C.V. Tudor este acuzat de a fi colaborat cu Securitatea. „Regretăm faptul că publicatia „România Mare“ s-a transformat într-un centru de dezinformare grosolană a opiniei publice, unde și-au găsit opoziție foste elemente compromise din Departamentul Securității Statului care, înainte de Revoluție, au schimbat destinele multor oameni și au creat o stare de tensiune psihică fără precedent, fapt ce se repetă și astăzi sub oblăduirea dlui. senator C.V. Tudor, colaborator și înainte de Revoluție al acesteia.“

László Kovács la București

Șeful diplomației ungare, László Kovács, a sosit la București pentru a relua negocierile asupra tratatului de bază dintre România și Ungaria. Principalul punct al divergenței îl constituie problema Recomandării 1201.

Kovács a declarat că insistă asupra includerii acesteia în tratatul bilateral. El a anunțat, de asemenea, că Ungaria, dorește largirea rețelei consulare în România.

JOI 20 IULIE

„Recomandarea 1.201 trebuie să figureze în tratat“

La încheierea vizitei în România, László Kovács a declarat că partea maghiară a propus ca în tratatul de bază să figureze pe lângă Convenția Cadru privind drepturile minorităților, documentul similar al OSCE și Recomandarea 1.201. „Recomandarea 1.201 trebuie să figureze în tratat pentru ca Guvernul să-și asume angajamente în privința drepturilor minorităților“, a mai spus Kovács. Teodor Meleșcanu a precizat că există diferențe de abordare între România și Ungaria în ce privește reflectarea standardelor europene în tratat.

Întelegerea PDSR-Confederația Sf. Varvara

Olivia Gherman s-a întîlnit cu o delegație a sindicatelor din confederația mineieră „Sf. Varvara“, condusă de Miron Cosma. Gherman a declarat că va fi elaborat un proiect de pact socio-politic prin care PDSR se obligă să susțină problemele socio-economice ale sindicatelor miniere. În schimb, a adăugat Olivia Gherman, PDSR va beneficia de susținerea politică din partea Confederației. Marin Condescu, lider al Confederației, a demisionat, motivînd că Miron Cosma urmărește să subordoneze politic sindicatele miniere PDSR-ului.

(Continuare în pagina 5)

REZOLUȚIA PARLAMENTULUI EUROPEAN

Rezoluția privind protecția drepturilor minorităților și a drepturilor omului în România

Parlamentul European,
 A. informat că la 28 iunie 1995 Camera Deputaților și Senatul României au adoptat Legea învățământului,
 B. informat că această lege conduce la o nouă deteriorare a situației minorităților din România,
 C. amintindu-și de asigurările date de Guvernul României Consiliului Europei în domeniul drepturilor minorităților,
 D. în vederea aderării României la Uniunea Europeană,
 E. informat asupra gravelor violări ale drepturilor omului, de exemplu, detenția prizonierilor politici non-violenți, arestarea arbitrară a membrilor comunității romilor, torturarea și relele tratamente aplicate prizonierilor, care continuă în România,
 F. deranjat de concepțiile eronate ale poliției și forțelor de securitate din România, în ceea ce privește interpretarea practicilor, drepturilor și îndatoririlor acestora,
 G. îngrijorat de creșterea tendințelor naționaliste, în România, după 1990, și care sînt direcționate, în particular, împotriva minorității romilor,
 1. regretă faptul că legea din 28 iunie 1995 restrînge arbitrar dreptul minorităților la învățămînt, în special prin articolele 22, 32, 118/124, 120/126 și 121/127;

LA SFÎRSITUL SESIUNII DE PRIMĂVARĂ A PARLAMENTULUI EUROPEAN, VICEPREȘEDINTELE COMISIEI MIXTE INTERPARLAMENTARE UE-UNGARIA, OTTO VON HABSBURG, A PROPUȘ DEZBATERE ÎN REGIM DE URGENȚĂ UN PROIECT DE REZOLUȚIE CU PRIVIRE LA RESPECTAREA DREPTURILOR MINORITĂȚILOR ÎN ROMÂNIA. REZOLUȚIA, CARE A FOST VOTATĂ LA 13 IULIE A.C., A STIRNIT NENUMĂRATE CONTROVERSE. PUBLICĂM ÎN CELE CE URMEAZĂ TEXTUL REZOLUȚIEI ÎNSOTIT DE CITEVA LUĂRI DE POZIȚIE ALE POLITICIENILOR DIN ROMÂNIA.

2. constată că discipline importante, din domeniul economiei, ingineriei și a dreptului, nu pot fi predate în limbile materne ale minorităților;
 3. constată că legea restrînge dezvoltarea școlilor cu predare în limbile materne ale minorităților;
 4. precizează, în condițiile în care România dorește să devină într-o zi membră a Uniunii Europene, că acest lucru este posibil numai pentru țările care respectă drepturile omului și drepturile minorităților și de aceea impune României să nu ia măsuri care ar exclude posibilitatea aderării la Uniunea Europeană;

5. cere Senatului și Camerei Deputaților din România adoptarea unei legi care să înlocuiască această lege discriminatorie deja adoptată;
 6. cere Guvernului României respectarea, în sfîrșit, a obligațiilor internaționale în domeniul drepturilor omului;
 7. cere Comisiei (Europene - n. red.) și Consiliului (Ministerial - n. red.) să ia cele mai rapide măsuri cu putință - de exemplu în cadrul programului PHARE - ca poliția și forțele de securitate din România să fie instruite în problema drepturilor omului, ca și în ce privește practicile, drepturile și obligațiile acestora într-un stat democratic, guvernat în spiritul legii și să recunoască prioritatea executării acestor instruiri atât în interiorul și în exteriorul României;
 8. cere ca Guvernul României să pună, în sfîrșit, capăt toleranței violențelor naționaliste, în special în cazul poliției și forțelor de securitate, care să nu mai fie impasibile, ci să curme violențele naționaliste;
 9. cere Comisiei și Consiliului să acorde atenție sporită la capitolul drepturilor omului, în cadrul tratatelor purtate cu România;
 10. cere Comisiei interparlamentare UE-România să includă pe agenda sa tema drepturilor omului în timpul lucrărilor sale;
 11. își însărcinează Președintele să transmită prezenta rezoluție Consiliului, Comisiei și Guvernului României.

Traian Chebeleu

(Purtător de cuvânt al Președinției)

"Pentru oricine din viața politică românească este clar că Rezoluția Parlamentului European din 13 iulie a fost adoptată în necunoaștință de cauză, cu ignorarea faptelor. Informațiile care ne-au parvenit arată că această rezoluție a fost inițiată de dl. Otto von Habsburg, o persoană bine cunoscută în România prin nostalgicele sale imperiale, prin atitudinile sale antiromânești constante. (...) Nu poate decît să ne pună pe gînduri ușurința cu care euro-deputații s-au pronunțat într-o chestiune, fără a fi complet documentați, ceea ce nu face decît să ridice semne de întrebare cu privire la credibilitatea unor asemenea luări de poziție, în opinia publică românească cel puțin."

Adrian Năstase

(PDSR, președintele Camerei Deputaților)

"În ceea ce privește existența unor grave încălcări ale drepturilor omului și așa-zisa toleranță a autorităților române față de violența naționalistă îndreptată în special împotriva minorității țigănilor, cu greu s-ar putea recunoaște, în spirit de bună credință, că unele cazuri individuale, identificate în raportul Amnesty International, reprezintă o violare sistematică dublată de pasivitatea organelor competente. De altfel, aceste cazuri sînt în curs de cercetare de către factorii responsabili, al căror răspuns îl vom comunica de îndată ce va fi definitivat. (...) Dincolo de textul Rezoluției Parlamentului European, permiteți-mi să îmi exprim surprinderea față de modalitatea adoptării sale în procedură de urgență. Conform unui principiu elementar de drept (audiatur et altera pars), partea română ar fi trebuit să aibă posibilitatea de a da informațiile necesare, mai ales că Acordul European de asociere instituie dialogul politic drept modalitate esențială de lucru, cu folosirea deplină a canalelor diplomatice și a consultărilor reciproce. Credem că acest spirit nu poate fi străin nici Parlamentului European, care, de altfel, a și ratificat Acordul."

(Din scrisoarea adresată de Adrian Năstase președintelui Parlamentului European)

Otto von Habsburg:

"Am adoptat această Rezoluție în speranța că președintele Iliescu nu va promulga Legea aprobată de Parlament. (...) Eu urmăresc ca România să se conformeze standardelor europene în materie de respectare a drepturilor minorităților și eu cred că țara dvs. va reuși, pentru a se integra în UE, acolo unde-i este locul. Eu simt atunci cînd apar situații în care europenismul este în pericol. Așa a fost cazul și cu Legea învățământului din România. De altfel, eu și colegii mei vom avea și alte propuneri privind nu numai România, ci și alte state, precum Bulgaria sau Țările Baltice, deoarece dorim ca în Uniunea Europeană minoritățile să fie respectate."

(Din interviul acordat ziarului Adevărul, miercuri, 19 iulie 1995)

Declarația Convenției Democratice din România

"(...) Această Rezoluție conține multe inexactități și aprecieri eronate. Critica generală pe care Rezoluția o face respectării drepturilor omului de către Guvernul de la București este fondată, însă exemplele din domeniul relațiilor interetnice și articolele incriminate din Legea învățământului sînt incorect alese și greșit utilizate. (...) Fără a ignora influența unor grupuri de presiune care ar fi putut genera această atitudine a Parlamentului European, trebuie să subliniem că ea a fost facilitată și de unele realități interne:

- lipsa cronică de credibilitate a PDSR, generată de ambiguitatea politică și de alianțele sale;
- perpetuarea unei politici de non-comunicare spre exterior, care transformă România într-un subiect continuu al zvonurilor și al informațiilor parțiale;
- manifestarea lipsei de interes a clasei politice conducătoare față de cultivarea unor relații inteligente și profitabile cu reprezentanții structurilor europene;
- prezența în Guvern a unor partide politice extremiste, declarațiile ireponsabile ale liderilor acestora și absența de la guvernare a unor partide democratice, corespunzătoare ca orientare politică principalelor grupuri parlamentare din Parlamentul European și aflate la putere în țările Uniunii Europene;
- transformarea de către putere a tuturor problemelor naționale și internaționale în teme de propagandă elec-

torală sau în manifestări festivalist-proto-colare;

Convenția Democratică din România avertizează asupra pericolului ca această Rezoluție să fie utilizată în scopul creării unor curente de opinie nefavorabile integrării României în Uniunea Europeană.

Soarta integrării europene se joacă, în primul rînd, în România. Ea depinde de transformările reale ale societății românești spre reformă și democrație, transformări care sînt în interesul cîtăteanului român.

(18 iulie 1995)

Din Comunicatul Biroului de Conducere, Coordonare și Control al PNT-CD

"(...) Dată fiind puțina credibilitate a guvernului, Parlamentul European nu a luat în considerare efortul făcut de societatea românească pentru a se desprinde de tarele totalitarismului, punînd în discuție exemple insuficient verificate, generalizînd din păcate, acolo unde de multe ori se impunea o nuanțare între delict, abuzuri și drepturi ale omului.

Noi susținem cu fermitate drepturile minorităților în virtutea concepției creștine și a tradiției noastre, și afirmăm răspicat că nu vrem ca din asupriți să devenim asupritori.

Considerăm deci că în țara noastră drepturile minorităților sînt garantate prin lege și că ele au o reprezentare corespunzătoare în Parlament și alte instituții, și înțelegem să luptăm pentru

respectarea lor. Cazurile izolate de abuzuri, condamnate de toate forțele democratice, nu definesc o țară și ar fi nedrept ca ele să prejudicieze pașii spre integrarea europeană a României.

Legea învățământului la care se referă în mod special rezoluția este, ca toate legile, perfectibilă și noi ne vom situa pe linia îmbunătățirii ei, dacă se va dovedi necesar. În orice caz, ea nu privează de la dreptul de a se instrui în limba proprie niciuna dintre etnii.

Salutăm ideea unui dialog propus la punctul 10 al Rezoluției, între Comitetul Parlamentar Mixt România și Parlamentul European, fiind convingiți că pe această cale și prin vizite ale parlamentarilor europeni se va proiecta mai multă lumină asupra realităților din România."

Gabriel Tepelea

Poziția PAC față de Rezoluția Parlamentului European

Cu ocazia conferinței de presă a PAC din 20 iulie a.c., dl. Nicolae Țăran a explicat poziția partidului său față de Rezoluția Parlamentului European. În opinia PAC, cauzele care au generat această situație sînt următoarele: pierderea credibilității internaționale a PDSR, datorită alianțelor promovate de partidul de guvernămînt cu partide extremiste, erorile și gafele Guvernului Văcăroiu în ceea ce privește politica internă și cea externă (o politică discreționară și lipsită de finalitate, inclusiv prin blocarea penetrării capitalului străin în România, prin impunerea unei fiscalități excesive și a unor taxe vamale exorbitante), lipsa de competență și de motivație a membrilor delegației parlamentare române la Strasbourg și, nu în ultimul rînd, declarațiile lipsite de discernămînt ale unor lideri ai UDMR cu privire la situația minorității maghiare în țara noastră. În acest context, dl. Nicolae Țăran s-a referit și la maniera lipsită de transparență a modului de desfășurare a negocierilor româno-maghiare în problema tratatului de bază între cele două țări și la responsabilitatea părții române pentru neputința deblocării impasului în care s-a ajuns în aceste negocieri.

GABRIEL ANDREESCU

Substanța Rezoluției

Rezoluția privind protecția drepturilor minorităților și a drepturilor omului în România a oferit liderilor noștri politici ocazia să clarifice din nou raporturile dintre țara noastră și organismele europene. În ceea ce privește nivelul de înțelegere a problematicii internaționale asupra căreia acești lideri fac comentarii, este suficient să amintim că unele formațiuni s-au arătat nemulțumite de poziția Strasbourg-ului - confundând Adunarea parlamentară (a Consiliului Europei) cu Parlamentul european, for al Uniunii Europene (cu sediul la Bruxelles). Dar asta ține de anecdotică. Cel puțin două lucruri trebuie evaluate, privind Rezoluția Parlamentului de la Bruxelles: dacă Rezoluția este corectă; dacă reacția lumii politice românești la acest document este coresponsabilă.

O să încep cu ultima chestiune, pentru că este mai simplă.

Rezoluția Parlamentului a fost întâmpinată la noi cu proteste și critici. Ca pe vremea lui Ceaușescu. Este negația o formulă firească? Dacă Rezoluția era nedreaptă, trebuia răspuns punct cu punct; politici și civilizat. Acesta este stilul discursului european. Protestul emfatic și gălăgia nu-i fac pe partenerii dorți decât să ne privească de sus și suspicios. Observarea de către UE a situației din România este legată de faptul că noi am cerut să intrăm în Uniune. Pentru asta trebuie să convingem. Să „seducem”. Contestarea Rezoluției fără argumente punctuale și limbajul frustrat sînt comportamente absolut iraționale în raport cu obiectivul declarat, al intrării noastre în UE.

Substanța Rezoluției?

În preambulul documentului (punctul A) se amintește adoptarea Legii Învățământului de către Senat și Camera Deputaților. Prima nemulțumire a formațiunilor politice din România a fost că Parlamentul european și-a definit poziția înainte de promulgarea legii. Dar asta a și intenționat Parlamentul european: UE are în vedere ceea ce se întâmplă în forul legislativ din România. În considerare voința reprezentanților națiunii - preocupare legitimă în perspectiva unei organizații pan-europene care vede în Parlament principală instituție a democrației.

La punctul B al Rezoluției se afirmă că Legea Învățământului duce la o deteriorare a situației minorităților. Într-adevăr, în raport cu situația existentă, se prefigurescă o coborîre a standardelor. S-a făcut un pas înapoi în cazul a cel puțin trei drepturi de care a beneficiat minoritatea maghiară pînă acum: examenul la limba maternă, utilizarea limbii în învățămîntul profesional, liceal tehnic, economic, administrativ, agricol, silvic, agromontan, cit și cel postliceal; crearea de secții în învățămîntul universitar de stat, altele decît cele cu obiective strict didactice sau culturale - artistice.

Parlamentul european amintește (punctul C) și de asigurările date de România Consiliului Europei. România a dat astfel de asigurări - cum ar fi aplicarea recomandării 1.201 - pe care apoi le-a contestat.

Punctul E: deținuții politici, arestarea arbitrară a membrilor comunității romilor, tortura și relele tratamente, presupune o informare mai amplă. În Raportul său privind drepturile omului și politica UE (16 februarie 1995), Raportorul sub-comitetului de drepturile omului al UE, Renzo Imbeni, citează de mai multe ori Amnesty International, datorită imensului prestigiu de care această asociație se bucură. Atît Amnesty cit și UE au avut la dispoziție Raportul APADOR-CH pe 1994. Rapoartele în cauză prezintă cazuri de cetățeni închiși pentru afirmații cu caracter politic (șeful Ionel Buzoianu și ziaristul Nicolae Andrei). La capitolul tortură și rele tratamente sînt descrise cazurile Gabriela, Ioana Gavrilă, Gheorghe și Dorin Anghel, Ioan Rusu, Jozsef Nemeth, Ioan Neagu, Nicolae Miroșu, Stan Oncel, Viorica Căprita, Andrei Zanol, Sorin Țiței, Robert Radu. În sfîrșit, există și exemple de arestare arbitrară a unor membri ai romilor. Toate acestea sînt fapte, nu vorbe. Trebuie spus deci că textul Parlamentului european are acoperire printr-un număr semnificativ de date. Numai lipsa de interes pentru situația drepturilor omului din țară - totuși, un subiect fundamental al situației din România - explică quasi-consensul (din nou) al contestației pe care a produs-o Rezoluția UE.

Se pune întrebarea dacă nu este o exagerare să numim datele din Raportul Amnesty International, ori APADOR-CH drept „grave violări ale drepturilor omului”. Poate stilul punctului E este prea radical, dar chestiunea rămîne una de nuanță, nu de fond.

Rezoluția Parlamentului european privind protecția drepturilor minorităților și a drepturilor omului în România nu este o hirtie măgălită, ci un document al Uniunii Europene; încă un factor limitativ în discuțiile privind o eventuală aderare a României la UE. După părerea mea, așa cum am spus, Rezoluția este severă, prin generalitatea unor calificări. În nici un caz ea nu a exagerat pe tema amplificării tendințelor naționaliste din România (punctul G) sau a practicii poliției și a forțelor de securitate (punctul F).

Este evident, pe de altă parte, că Rezoluția a fost grăbită de prevederile noii legi a învățămîntului referitoare la educația în limba minorităților, și a unui lobby maghiar. Aproape toate forțele politice din Parlamentul României au aderat la actuala formulare a legii, care a făcut abstracție de toate doleanțele UDMR și-a eliminat unele din drepturile de care minoritatea maghiară beneficia pînă acum. Bineînțeles, este o exagerare să afirmi că legea duce la un „genocid cultural”, dar a restrînge drepturile într-o lume în care firescul însemnă continua lor ameliorare reprezintă o mentalitate suicidară. Votul din Parlamentul României referitor la legea învățămîntului a fost un act de rea voință adăscă, cu rolul de a emerva și a pune la punct: vîndind un imens dispreț față de eforturile unei minorități (oricare; Opoziția nu trebuie să jubileze că astăzi au fost afectați „alții” de a-și promova interesele. Forma finală a articolului privind „învățămîntul pentru persoanele aparținînd minorităților naționale” nu a exprimat nici o raționalitate; ci doar manifestarea arbitrară a unei majorități al cărei simț social se reduce în „să moară capra vecinului”. Se prea poate ca grosolană aceasta, crescută din insuficiență și agresivitate, să fiică legea în România. Dar Rezoluția Parlamentului european arată că o astfel de Românie este privită, în cel mai bun caz, ca un copil „cu probleme” care nu și-a făcut lecțiile pe care trebuia să și le facă. Lecțiile de acasă.

Din Comunicatul Consiliului Operativ al UDMR

„Am luat cunoștință cu satisfacție de faptul că Parlamentul Europei a condamnat, într-o rezoluție distinctă, caracterul discriminatoriu al legii române a învățămîntului și intensificarea naționalismului din România. Aprecăm că această Hotărîre constituie o confirmare clară a justeții poziției de pînă acum a UDMR.

Considerăm îngrijorător faptul că în timp ce integrarea europeană este interesul prioritar al întregii societăți în România, guvernul României nu se străduiește să lichideze cauzele ce au determinat adoptarea acestei Hotărîri, ci acuză membrii Parlamentului Europei, reprezentanți ai valorilor democratice, de lipsă de informare și de sentimente antiromânești, demonstrînd din nou că nu este dispus să-și îndeplinească obligațiile asumate, cerințele integrării europene în privința respectării drepturilor omului și minorităților.”

Mircea Ionescu Quintus (președintele PNL)

„Socotesc că această rezoluție adoptată de Parlamentul European a fost influențată de forțe nefavorabile țării noastre și a făcut abstracție de unele realități. Mă refer la cele ce privesc Legea Învățămîntului, votată de parlamentarii noștri, care au considerat-o utilă și foarte bine așezată, în interesul educației tinerilor. Cred că este o rezoluție pripită, influențată de persoane care nu cunosc realitatea, așa cum este ea, neconvenabilă, din punct de vedere economic. În ceea ce privește drepturile minorităților și folosirea limbii materne, cred că ne putem așeza în lume printre țările îngăduitoare.”

Din comunicatul PD(FSN)

„Rezoluția Parlamentului Europei privind protecția drepturilor minorităților și a drepturilor omului în România, adoptată la 13 iulie în regim de urgență, acuză în cuvinte grele, nepotrivite și nedrepte, starea drepturilor omului în România și îndeosebi a minorităților...”

„Față de asprimea rezoluției Parlamentului Europei, în care aprecierile

globale aproape că nu lasă locul unei analize concrete, de substanță, ar fi necesară aducerea în atenția acestei atît de prestigioase și esențiale instituții a democrației europene, a unor date complete ce privesc drepturile minorităților în România în domeniul alegerii reprezentanților lor în Parlamentul României, în administrația locală și în justiție.

De asemenea, situația concretă a integrării minorității țiganilor (romilor) în societatea românească, după Decembrie 1989 indică o excepțională creștere a situației lor materiale, dobîndind poziții avantajoase și chiar privilegiate în contextul implantării economiei de piață.

Fără îndoială, conținutul concret al legilor ce fac referire la drepturile omului și ale minorităților poate și trebuie să fie îmbunătățit.

Prezentînd toate acestea nu vrem să minimalizăm în nici un fel vocea naționalist-demagogice, xenofobe și cu tendințe antisuropene ale unor reprezentanți autorizați ai partidelor din majoritatea parlamentară ce susțin actualul guvern care și-au adus „contribuția” din plin la deformarea și stricarea imaginii României, angajată pe calea democrației.”

(Urmare din pagina 3)

VINERI 21 IULIE

• Declarație a CDR

Comitetul Executiv al CDR a dat publicității o declarație prin care se atrage atenția UDMR că „tratativele sale de izolare a României pe plan internațional pot avea consecința izolării minorității maghiare în teritoriul țării”.

Aprecînd că Legea Învățămîntului, corespunzător standardelor europene în domeniu, CDR consideră însă că ea a fost folosită ca pretext - de cercuri extremiste românești și maghiare - pentru crearea unor stări artificiale de tensiune etnică.

„Miza acestor jocuri este mai curînd Tratatul româno-ungar și competiția est-europeană de integrare în structurile euro-atlantice decît legea menționată”, se arată în declarația CDR.

• Amnistierea lotului CPEx ar însemna reabilitarea comunismului

Comitetul Executiv al CDR s-a pronunțat împotriva inițiativei PSM de amnistiere a „lotului CPEx”. În opinia opiniei CDR, amnistierea liderilor comuniști ar însemna o reabilitare juridică a comunismului, în condițiile în care aceștia se află de mult în libertate și deci nu se mai pot invoca motive umanitare.

• C.V. Tudor a fost informator al Securității

Invitat de președintele PRM la conferința de presă a partidului, Iulian Vlad, fostul șef al Securității Statului, a declarat: „Corneliu Vadim Tudor a fost informator al Securității. Nu a fost recrutat de mine. Serviciile și le-a oferit singur, ca toți cei 22 milioane de locuitori ai României, ca român adevărat”.

C.V. Tudor a anunțat totodată că retrage de pe piață revistele „România Mare” și „Politica”.

SÎMBĂTĂ 22 IULIE

• Mircea Coșea declară că pretorile nu vor mai crește

Prezent la întrunirea organizațiilor județene PDPS din Ardeal, desfășurată la Sibiu, Mircea Coșea a susținut că preturile în produsele agro-alimentare nu vor mai crește pînă la expirarea mandatului Valeriu.

LUNI 24 IULIE

• Legea Învățămîntului a fost promulgată

Președintele Iliescu a promulgat Legea Învățămîntului, pe care a apreciat-o drept „foarte bună, democratică și modernă”. El a respins obiecțiile UDMR și criticile formulate de autoritățile de la Budapesta. Referindu-se la intențiile UDMR de a trece la acțiune de nesupunere civică dacă Legea Învățămîntului este promulgată, Ion Iliescu a declarat: „Eu sper că liderii UDMR, dar mai ales populația maghiară, vor câmpăni mult înainte de a lua vreo decizie. Dacă nu, există și o lege a ordinii publice care trebuie respectată”.

• CNSRL-Frăția a semnat pactul social cu Guvernul

Prin acest acord, Executivul se angajează să majoreze salariile cu 65% și să nu impoziteze veniturile mai mici de 75.000 lei. CNSRL-Frăția a promis în schimb că pe timpul valabilității acordului nu va recurge și nu va încerca grevele. BNS și Canel „Alfa” s-au retras de la negocieri.

• Ion Iliescu se răstoiește la Parlamentul israelian

Ion Iliescu a respins Rezoluția Parlamentului Israelian care solicita Parlamentului român și președintelui Iliescu să anuleze legea cedării cetățeniei naționalizate, considerînd-o nedemocratică. Iliescu a afirmat că nu e potrivit și elegant ca Parlamentele unor țări să se pronunțe și să dea sugestii în legătură cu reglementarea problemelor politice, sociale și de altă natură ale altor state. El a amintit Israelului că are probleme de revendicări teritoriale din partea palestinienilor. Apelul Parlamentului Israelian a fost trimis și președintelui SUA și CE.

Rubrica realizată de RALUCA STROE-BRUMARIU

Ce facem cu certificatele și cupoanele de proprietate?

În perioada august-septembrie a.c., începând de la o dată care va fi anunțată, vor fi distribuite cupoanele de proprietate (nominative). La aceste cupoane vor avea dreptul persoanele care nu au participat până acum la nici o formă de privatizare în masă (MEBO sau prin ofertă publică). Cupoanele și certificatele - care împreună sînt calculate la valoarea de 1.000.000 lei - vor trebui preschimbate în acțiuni la una din cele 3.000 de întreprinderi aflate pe o listă ce va fi și ea dată publicității. Pentru a clarifica unele aspecte ale acestui proces, revista „22” a întreprins o anchetă la care au răspuns trei foarte cunoscuți specialiști din domeniul economiei: Varujan Vosganian, Ilie Șerbănescu și Costea Munteanu.

VARUJAN VOSGANIAN: „Legea privind accelerarea procesului de privatizare nu aduce nimic nou în accelerarea propriu-zisă”

Se poate face cu un certificat de proprietate?
În prezent cu acest carnet nu se poate face nimic, pentru că programele de ofertă publică ale Fondului Proprietății Private (FPP) s-au sistat și încă nu a început circuitul potrivit noii legi. Conform noii legi, carnetul de certificate de proprietate, care era estimat la o valoare de circa 875.000 lei, acum va avea o valoare de 25.000 lei și restul până la un milion va fi completat de cuponul de privatizare (nominativ).

Există diferențe între runda de privatizare care s-a încheiat și cea care va începe?

Da, există. O diferență importantă este că în timp ce carnetele de certificate (care conțineau 5 certificate) dădeau posibilitatea ca acestea să fie plasate în locuri diferite, în ceea ce privește cupoanele, acestea sînt nominative și fiecare persoană va avea un singur cupon care va fi depus la o singură societate comercială. Ce se va întâmpla: prin ghișeele de poștă, fiecare persoană va primi un cupon. Până în prezent nu s-a alcătuit lista cetățenilor și nici nu s-au tipărit cupoanele. După ce oamenii vor primi cupoanele, se vor uita în lista cu cele 3.000 de societăți comerciale și, după criterii absolute personale (după profitabilitate, după apropierea de casă, după relațiile personale pe care le au), fiecare va opta pentru o societate comercială. Dincolo de cupoane, cei care dețin mai multe certificate le pot folosi în număr nelimitat, dar la valoarea de acum, de 25.000 lei (ei vor cumpăra pe fiecare certificat numai o singură acțiune). Toate acestea complică foarte mult lucrurile și din acest punct de vedere cred că legea privind accelerarea procesului de privatizare nu aduce nimic nou în accelerarea propriu-zisă. Ea a permis doar reglarea unor conturi față de unii care acumulaseră certificate, ceea ce nu convenea altora.

Singura soluție viabilă ar fi fost să se permită formarea unor Fonduri Mutuale Private care să realizeze convertirea, ca în Cehia.

Cum s-a întâmplat în Cehia?
În Cehia s-au creat peste 430 de Fonduri Mutuale (de tip FPP - în România), numai că ele s-au format pe baza inițiativei private, nu ca în România, unde Guvernul a propus și Parlamentul a aprobat. Aceste Fonduri Mutuale li căsătau ele pe cetățeni.

teni. Îi întrebau: „Mai aveți certificate?” Și le spuneau: „Uite ce vă oferim: fabrica aceasta sau cealaltă”. Poate un efort de oră venea reprezentantul altui Fond și bătea la ușă. Și omul atunci nu mergea să stea el la cori și să se informeze, 437 de fonduri, în câteva luni, au convertit toate certificatele în Cehia. Sistemul din Cehia nu a găsit ecou în România, pentru că motivațiile politice sînt de o cu totul altă natură și avem 5 FPP-uri. La noi, varianta de privatizare adoptată s-a datorat în principal încercării de a menține aceleași structuri sociale, care la rândul lor să mențină aceleași structuri politice.

ILIE ȘERBĂNESCU: „Oamenii își vor da seama că milionul acesta este un balon de săpun”

Ce reprezintă cupoanele și certificatele de proprietate?

Certificatele reprezintă doar un instrument prin care să se faciliteze un transfer: împroprietărea cetățenilor adulți ai țării: cu 30% din capitalul societăților comerciale. De reținut că certificatele (și cupoanele, care vor fi emise) nu reprezintă o proprietate, ele sînt doar un instrument tehnic pentru a ajunge la această proprietate.

Ce se va întâmpla dacă certificatele nu vor fi preschimbate?

Certificatele și cupoanele își vor pierde valabilitatea, potrivit legii, la 31 martie 1996. Și este firesc să fie așa, pentru că ele nu reprezintă proprietate. Defectul legii din 1991 este că distribuirea cupoanelor n-a fost asociată cu momentul conversiunii lor în titluri de proprietate reală, care sînt numai acțiunile. Legea actuală, deși compensează o lacună a legii anterioare, are multe deficiențe: conversiunea nu urmează legile pieței și nu are nici o legătură cu privatizarea; se va realiza pulverizarea proprietății la nivelul întreprinderilor incluse în program. Chiar dacă se va ajunge, la unele întreprinderi, la 60% din capital sub formă privată (în urma conversiunii certificatelor și cupoanelor în acțiuni), totuși această proprietate nu va avea relevanță - pulverizată fiind, nu-i va putea aparține decizia, care va rămîne în continuare a statului. Dar, pentru o primă fază, e bine și așa - 60% din proprietate va aparține oamenilor, aceștia vor fi liberi să vîndă și apoi procesul de concentrare a capitalului va începe.

Să ne întorcem la omul care acum are un certificat de proprietate și peste o lună va avea și un cupon de proprietate. Ce va face el cu acestea?

După ce va ridica cuponul de proprietate, el va trebui să-l plaseze, împreună cu certificatul, într-o întreprindere. Acest plasament va fi pur formal. Și spun aceasta pentru că nici un specialist nu poate să dobîndească într-un timp așa de scurt (admițînd că ar avea de unde) suficientă informație pentru a discerne care este rentabilă și care nu dintre cele 3.000 de întreprinderi. E practic imposibil să faci o alegere între 3.000 de întreprinderi. Obiectiv vorbind, nu poate fi vorba de o opțiune în cunoștință de cauză. Apoi, sînt convins că datele pe care le vor pune la dispoziție Guvernul și fabricile respective despre ele însele (în ce privește proiectele lor, rentabilitatea ș.a.m.d.) vor fi atât de sumare, încît oamenii nu vor fi în nici un caz în măsură să știe precis unde o bine să investească.

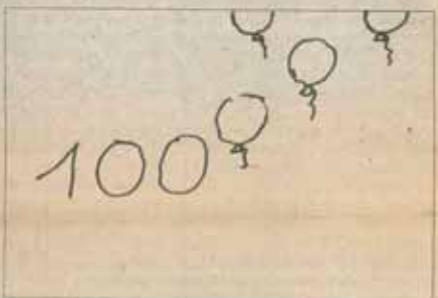
Vedeți în chestiunea aceasta - cu milionul pe care, chipurile, îl oferă Guvernul - o manevră electorală?

Desigur. Ar fi făcut-o, însă, oricine. Dar, din punctul acesta de vedere, tot ce trebuie să facă PDSR este următorul lucru: să împroprietărească pe om cu cuponul, dar să nu apuce până la alegeri să-l dea și dividendele. Pentru că atunci oamenii își vor da seama că milionul acesta este un balon de săpun. Cînd vor lua cîțiva lei pe acțiune și cînd vor vedea că pe milionul acesta iau vreo 3-4 mii de lei anual (și costă mai mult comisionul poștei sau timbrele fiscale decît dividendul respectiv), o să-și dea seama că sloganul „omul și milionul” e o vorbă în vînt.

COSTEA MUNTEANU: PAC a pus la punct rețeaua RETCOM, care vine în ajutorul cetățenilor

Există instituții care să-l ajute pe cetățean să se descurce în cadrul viitorului proces de privatizare în masă?
Programul de privatizare în masă nu prevede existența unor instituții care să ofere consultanță în această chestiune.

Legea prevede 3 modalități de utilizare prin intermediere a acestor certificate și cupoane (deci atunci cînd cetățenii nu le folosesc ei înșiși). Prima modalitate este depunerea la FPP. Dar FPP-urile sînt instituții create de stat, care nu s-au concurat pînă acum pe piață între ele - sînt instituții mai mult birocratice decît de intermediere în cadrul pieței. Deci nu este foarte rentabil să le dai lor certificatul și cuponul. A doua modalitate este să se folosească serviciile de preschimbare și intermediere pentru care sînt abilitate următoarele instituții: CEC, Poșta Română sau băncile comerciale și, respectiv, societățile de asigurări cu capital de stat. Observați că și acestea sînt toate instituții de stat, ca în cazul FPP. Instituțiile de stat au o mai mică motivație și competență de a realiza tranzacții eficiente pe puța de capital. În fine, a treia modalitate pe care o au cetățenii la îndemînă este aceea de a se mandata pe ei înșiși, ca persoane fizice. Se pot concentra un număr de cupoane și certificate la anumite persoane mandatate, și ele să realizeze această preschimbare. Este foarte greu, însă, să localizezi, între ceilalți participanți individuali la program, pe cei care au accesul și la informație și au și capacitatea profesională de a interpreta corect această informație. Din păcate, pînă acum Guvernul nu a emis normele specifice care reglementează aceste operațiuni de mandatariere, tot așa cum este în întirziere cu toate fazele de derulare a programului.

Partidul Alianței Civice, al cărui membru sînteți, se implică în vreun fel în această acțiune de privatizare?

Inițiativa PAC (noi sîntem implicați în această chestiune, deoarece o considerăm miza fundamentală a tranziției în România) este următoarea: vom contracara deficiențele programului prin acțiune directă, adică prin însăși derularea sa. Noi am pus la punct ceea ce numim RETCOM - este de fapt o rețea prin care asigurăm gratuit membrilor și simpatizanților PAC (și familiilor acestora) servicii de consultanță, astfel încît să aibe loc o preschimbare eficientă a cupoanelor și certificatelor (la întreprinderi rentabile), pe de o parte, și, pe de altă parte, odată dobîndite acțiunile, să poată fi asigurat un management performant și eficient al portofoliului de acțiuni deținute. Astfel, noi, realizînd aceste preschimbări în acțiuni în mod coordonat, vom deveni acționari majoritari la cîteva întreprinderi. Noi, adică membrii și simpatizanții PAC. Asta înseamnă că avem o convergență de interese și un comportament omogen de proprietari. Chiar dacă vor fi mii de deținători de acțiuni la o întreprindere, vom avea această convergență de interese. Atunci, de exemplu, un investitor străin, partener de afaceri, va avea cu cine să poarte discuții (un investitor care va fi interesat de cealaltă parte, de 40%).

Cînd va fi constituită această rețea RETCOM?

Ea o deia constituită și, începînd din 15 septembrie 1995, vom acceda asistentă la sediile noastre din principalele capitale de județe, astfel încît, la 1 octombrie, să avem inventarul complet al celor interesați să participe la această rețea. Evident că acest lucru implică o discreție, o confidențialitate, un secret chiar al mărcii de fabrică pentru care facem opțiunile respective, pentru că altfel, dacă află foarte multă lume, se poate distruge foarte ușor această acțiune. Vă închipuiți că o acțiune ca a noastră, care vizează o concentrare a proprietății și a controlului, nu poate fi agreată, pentru că scopul Puterii a fost ca în partea privatizată să existe o dispersie foarte mare - să fie mulți acționari, cu foarte puține acțiuni și astfel ei să nu aibă o voce importantă în Adunarea Generală.

Integrarea va depinde de performanțele fiecărui stat

Interviu cu ministrul Apărării Naționale GHEORGHE TINCA

Doriți participarea României în structura integrată NATO?

Răspunsul este da și el se bazează pe declarațiile fără echivoc ale Președintelui și Parlamentului țării. Pentru Armată este vorba de o decizie politică pe care nu o punem în discuție și o înfăptuim în părțile ei aparținătoare Armatei. Obisnuți mai puțin cu comentariile asupra unei decizii și mai mult cu înfăptuirea ei, militarilor le este acum dificil să înțeleagă de ce se pune mereu întrebarea dacă România dorește să se integreze în structurile europene și euro-atlantice. Întrebările repetate ar putea, ele însele, crea sentimentul unei îndoialii asupra deciziei României, întreținând astfel o confuzie interesată în mediile din afara țării.

Doresc să subliniez, încă o dată, că participarea României în structura integrată NATO este hotărâtă nu de Armată, ci de factorii politici ai țării și toate deciziile pe care le va implica procesul de integrare vor fi luate tot de factorii politici. Armata este doar un executant.

Veți accepta staționarea pe teritoriul României a trupelor străine pe timp de pace?

Putem observa textele Constituției noastre care prevăd că „pe teritoriul României nu pot intra sau trece trupe străine decât în condițiile stabilite de lege” (Art. 117), iar legea Apărării Naționale stabilește care sînt aceste condiții. Nu este în atributul Armatei și această staționare pe teritoriul României a trupelor străine în timp de pace sau război. Din nou hotărârea aparține factorilor politici.

Pe baza acestei legi, Parlamentul a aprobat plin în prezent desfășurarea de exerciții NATO, în România, în cadrul Parteneriatului pentru Pace, la care vor participa trupe din mai multe state și participarea unor unități românești la exerciții similare organizate în acele state.

În ce privește staționarea trupelor străine în România, în timp de pace, fără conexiune nemijlocită cu anumite exerciții sau operațiuni cu durată determinată ale Armatei Române, ea nu este interzisă de Constituție fiind un domeniu în care legiuitorul își menține libertatea de decizie în funcție de interesele de securitate ale țării.

Veți accepta amplasarea de arme nucleare pe teritoriul României?

Constituția țării nu interzice amplasarea de arme nucleare pe teritoriul țării. România este parte la Tratatul de neproliferare a armelor nucleare și a sprijinit de la început ideea de a prelungi valabilitatea acestui instrument juridic pe termen nelimitat. Potrivit tratatului, ne asumăm obligația de a nu produce, dobândi sau achiziționa, sub orice altă formă, arme sau dispozitive nucleare. Tendința este deci către întărirea regimului neproliferării armelor nucleare. Staționarea acestor arme este fără îndoială diferită de acțiunile interzise prin tratat, dar, totuși, nu poate fi abordată

• în NATO nu se integrează armate, ci state cu armatele lor • hotărârile suverane ale statelor nu pot fi contestate de către terți • nu poți avea garanții de securitate dacă tu însuși nu ești un generator de securitate •

cu ignorarea contextului general în care problema ei s-ar pune. Mai mult, apreciez că o discuție pe această temă este inoportună din punct de vedere politic, întrucât ar putea să trezască suspiciuni sau reacții contraproductive una dintre vecinii noștri, mă refer la ucraineni, dispuși să se denunciarizeze. Problema este extrem de sensibilă dar, și în această situație, legiuitorul își menține libertatea de acțiune în funcție de interesele securității țării.

Comentati orarul de largire a NATO.
Nu am cunoștință de existența unui orar al largirii NATO. Ce știm sînt deciziile NATO și declarațiile oficiale ale unor state potrivit cărora NATO se va extinde și că, în acest sens, nu sînt liste lungi sau scurte. În curînd vor fi cunoscute criteriile pe care statele candidate trebuie să le îndeplinească. Este de presupus că unele dintre aceste criterii vor fi politice, iar altele tehnice, ținînd de un nivel suficient de interoperabilitate. În primul rînd în domeniul comunicațiilor. Integrarea va depinde de performanța fiecărui stat în îndeplinirea criteriilor. Este esențial ca evaluarea să se facă nediscriminatoriu, cu o singură măsură pentru toți candidații. Mă refer, fără îndoială, la cel care dorește să se integreze, căci vor exista state pentru care Parteneriatul pentru Pace va fi suficient. Principiul nediscriminării în evaluare este extrem de important, căci el asigură desfășurarea procesu-

lui de integrare fără efecte potențial dramatice pe planul stabilității zonei central-europene.

Apar, deci, complet stranii scenariile potrivit cărora statele grupării de la Visegrad, sau altele, sînt desemnate a fi integrate în NATO înaintea cunoașterii chiar și a criteriilor de îndeplinire. Elementul discriminatoriu este evident.

Totuși, eu cred că asistăm la un dopaj psihologic al unora care doresc să-și „forțeze norocul”. Vor să câștige cursa mai mult prin zgomotul deja iritant al galeriei. Sînt incredințat că vor câștiga cei ce iau cursa în serios și vor „trage tare”, cu consecvență, scriștînd din dinți. Trebuie să știm că în NATO nu se integrează armate ci state cu armatele lor. Criteriile se vor referi neîndoielnic și la alte domenii decât cele militare – economic, politic, social și poate chiar cultural. În ce privește Armata, ea este deja angajată în procesul de atingere a unei interoperabilități cu NATO suficiente integrării. Cit va dura acest proces este greu de evaluat, căci el depinde de resursele pe care ni le putem per-

în Alianță. Nu știu să fi citit o declarație a cuiva care să fi afirmat oficial că se opune integrării României sau altei țări din zona noastră. De fapt, astfel de declarații nu pot fi făcute căci s-ar situa în afara principiilor dreptului internațional.

Hotărârile suverane ale statelor nu pot fi contestate de către terți, cu atât mai mult cu cit aceste hotărâri se referă la problemele securității lor.

Ce poate ține mai mult de suveranitatea unui stat decât opțiunile sale în domeniul securității? Nu cred că Federația Rusă, dacă vă referiți la ea, poate avea drept de veto față de această opțiune fără a se reinvia vechile rînduiri care au divizat Europa postbelică. În paralel cu NATO se dezvoltă structurile de securitate proprii ale Comunității Europene care au același rol defensiv și de asigurare a stabilității europene ca și NATO. În timp, vor avea loc noi evoluții în acest domeniu. Noi pornim de la înțelegerea că nu poți avea garanții de securitate dacă tu însuși nu ești un generator de securitate. Noi nu avem și nici nu sîntem interesați într-o politică ostilă față de Rusia, și recunoaștem necesitatea ca Rusia să nu fie izolată, ci implicată în arhitectura securității în Europa. De fapt, Rusia poate să aibă grijă singură de propria ei securitate în timp ce alte țări mai mici trebuie să se asocieze pentru a atinge același obiect. În plus, Rusia se află în relații de parteneriat cu SUA sau cu NATO și, în mod reciproc, au renunțat să se considere inamice.

Care sînt relațiile României cu alte instituții de securitate care ar putea influența relațiile ei cu NATO?

Arhitectura europeană de securitate, de după războiul rece, implică raporturi complementare și de interdependență între NATO și alte instituții europene de securitate. Dorim să ne integrăm în UEO – ca pilon european al NATO –, și participăm activ la activitățile OSCE. Se înțelege că acțiunea noastră pe aceste trei planuri se influențează reciproc.

mite și de dorința altora de a coopera. Cursul este, însă, promițător.

Cum apreciați opoziția venită din afara NATO față de procesul de integrare a României?

Nu cred că aceștia sînt termenii exacți în care se pune problema. Din multitudinea de comentarii și declarații de pînă acum am putea identifica o opoziție față de extinderea NATO spre Est. Numai pe cale de consecință s-a dedus că ar fi contestată hotărîrea țărilor central-europene, sau numai a unora dintre acestea, de a se integra

TALK-SHOW-uri LIVE

FM 94,2 MHz

TOTAL

Tel: 037 31 940 537 538 539

un radio actual

In fiecare zi, de luni pînă vineri, puteți audia la Radio Total, între orele 22,00-24,00:

Luni:
Portrete din golagul românesc – Irina Corbu
Marți:
Cîinele de pază – Cornel Nistorescu
Miercuri:
Punct și virgulă – Carmen Bendovski
Joi:
Fiți întreprinzători – Bogdan Teodoriu
Vineri:
Taxiul de noapte – N.C. Munteanu

DELEGAȚIA PARLAMENTARĂ ROMÂNĂ

Gabriela Adameșteanu (Revista „22”)

„Un parlamentar este și va fi totdeauna un parlamentar. Este o mare fericire dacă el are și calități diplomatice”

Radu Coșarcă: De la ce am plecat, Gabriela când am ales această temă?

Gabriela Adameșteanu: De la reprezentarea României în străinătate. Invitatul emisiunii era Mihai Botez. Simbătă 8 iulie, la ora 11 dimineața, trebuia să-l interviuăm. Ceea ce a intervenit a schimbat complet sumarul emisiunii.

R.C.: Să spunem de ce Mihai Botez urma să fie invitatul emisiunii noastre. Mergem pe ideea că un parlamentar care reprezintă România într-un for european trebuie să fie dublat de un diplomat. Voiam să vorbim cu Mihai Botez despre calitățile unui diplomat. Din păcate, el nu mai este printre noi. Domnilor, dacă sînteți de acord cu premisa emisiunii, am vrea să ne spuneți dacă sînteți dublați de niște diplomați atunci cînd luați cuvîntul într-un for european.

Florin Rădulescu-Botică: Eu unul resping o asemenea variantă. Eu unul am datoria să fiu eu însumi, am datoria să reprezint partidul și Parlamentul care m-au mandatat, evident la cel mai înalt nivel, corelativ capacității mele. Cred că premiza nu respectă logica democratică. Un parlamentar este și va fi întotdeauna un parlamentar. Este o mare fericire pentru el, pentru forța politică reprezentată și pentru Parlamentul național dacă el are și reale calități diplomatice. Deocamdată, legea electorală nu prevede ca parlamentarul să aibă 1,85 m înălțime, să posede 12 limbi și să aibă o garderobă de cel puțin 47 de costume. S-ar putea ca cei care vor veni după noi să fie mai buni, dar dacă respectăm legea probabilității s-ar putea să nu fie, ca medie, cît noi. Misiunea este extrem de îngrată.

R.C.: Misiunea este îngrată, dar și foarte importantă.

G.A.: Îl voi întreba pe dl. Adrian Severin ce calități crede că se cer unui reprezentant al României la CE? Pentru că în acest moment România nu se

Moderatori:
GABRIELA ADAMEȘTEANU și
RADU COȘARCĂ
17 Iulie 1995

Invitați:
FLORIN RĂDULESCU-BOTICĂ (PDSR)
conducătorul delegației;
ADRIAN SEVERIN (vicepreședinte PD/FSN)
delegat, vicepreședintele Grupului Socialist;
NICOLAE ȚĂRAN (vicepreședinte PAC)
ADRIAN URȘU (șef departament Adevărul)

găsește într-o situație foarte fericită. Există riscul să se așeze o cortină economică pe Tisa și atunci românii vor trece și mai greu spre Europa. Nu înseamnă și că prestația diplomației române a fost insuficientă? Oare de ce dl. Țăran, în numele partidului său, a propus eventualitatea schimbării acestei delegații în următoarea sesiune parlamentară?

„Fiecare dintre noi trebuie să așeze interesul național, așa cum este el definit prin prisma valorilor partidului său”

Adrian Severin: Vă rog să-mi îngăduiți totuși, ca înainte de a începe să-mi exprim și eu regretul pentru dispariția lui Mihai Botez – un om pe care l-am cunoscut chiar în SUA, l-am prețuit și care, dacă ar mai fi trăit, ar fi avut un aport semnificativ în orice discuție pe care ar fi purtat-o. Inclusiv în cea de astăzi. Adunarea parlamentară a CE este un parlament cu alegeri indirecte. Parlamentele alese direct desemnează reprezentanții în Adunarea Parlamentară și această desemnare se realizează în așa fel încît reprezentanții unei anumite țări, unui anumit stat, să reflecte structura politică a parlamentului național.

R.C.: Ați spus: „reprezentanții unui anumit stat”. Deci reprezentați țara?

Florin Rădulescu-Botică (PDSR)

Sau un partid?

A.S.: Am folosit această exprimare care este și nu este foarte corectă, dar mi-o voi corecta imediat. Reprezentanții unei țări trebuie să reflecte structura parlamentului. Dacă în parlamentul actual al României 33 sau 34% din mandate sînt deținute de PDSR, în numărul total de locuri pe care România îl are în Adunarea Parlamentară a CE, 33-34% trebuie să fie ale PDSR. Deci noi nu stătem organizații pe delegații naționale: delegația națională reprezintă o formă organizatorică ajutătoare. Fiecare dintre noi trebuie să așeze interesul național, dar așa cum el este definit prin prisma politicii partidului său. După părerea mea, ar trebui să fie citeva valori comune. La nivel declarativ le apără toți, în fapt sînt diferențe. Dar dincolo de aceste mari valori, interesul național e văzut într-un fel de un partid care crede de pildă că integrarea în spațiul euro-atlantic reprezintă unica alternativă pentru România, și altfel de cel care crede că integrarea în spațiul euro-asiatic sau ruso-asiatic este unica alternativă. Fiecare zice: „Eu servesc interesul național”. Este cu totul greșit să se creadă că există un for suprem, immanent. Eu reprezint România în măsura în care reprezint electoratul PD, o parte din populația României. Această populație trebuie să fie satisfăcută de prestația mea. Cred că trebuie să ne explicăm și față de întreaga populație a României, pentru ca ea să înțeleagă ceea ce facem acolo.

R.C.: Sînt necesare calități diplomatice?

A.S.: Trebuie să încep cu o calitate foarte simplă: aceea de a cunoaște limbi străine ca să poți să comunici cu ceilalți. Pentru că dacă îți lipsește comunicarea, poți să fi genial...

R.C.: Dar rămîne secretul tău...

A.S.: Prima calitate a unui astfel de parlamentar este să aibă un mandat politic din partea grupului său parlamentar. El trebuie să se bazeze pe o realitate națională solidă, constituită din rezultatele politicii la zi a guvernului țării. Dacă guvernul țării este susținut de partide extremiste

Radu Coșarcă (TELE 7abc)

care fac niște declarații inflamante, ce mai poate să facă reprezentantul X sau Y? Cînd spun personalități extremiste, mă refer la toate personalitățile extremiste. Deci, este complet greșit să vorbim despre delegație în ansamblu: delegația este o structură organizatorică convențională și ajutătoare. România ca stat este reprezentată de Guvern. Noi reprezentăm grupurile parlamentare respective.

R.C.: Cred că nu e vorba de o reprezentare explicită a țării, dar e vorba de o reprezentare implicită. Se vorbește totuși despre delegația română, nu neapărat de delegația unui anumit partid.

A.S.: În momentul cînd ajung în plen, eu trebuie să susțin poziția grupului politic din care fac parte și în interiorul căruia, potrivit doctrinei mele, am susținut interesele României.

„Componenta delegației nu reflectă votul electoratului, și nu există cooperare între membrii delegației”

G.A.: Ați spus că reprezentanții unei țări trebuie să reprezinte structura politică a parlamentului național. Cum vă explicați că din Convenția Democrată există un singur reprezentant, dl. Valentin Gabrielescu? Deci există un reprezentant PUNR, există un reprezentant PRM, există un reprezentant PSM, există un reprezentant PD, există trei reprezentanți PDSR, dar există un singur reprezentant al Convenției Democratice. Să prezente această cifră exact procentajul din Parlamentul României? De aceea mi s-a părut important să-l invităm aici și pe dl. Nicolae Țăran, pentru că iată, PAC nu are nici un reprezentant în această delegație.

Nicolae Țăran: Aș vrea să reiterez și eu, și să rememorăm împreună figura celui care a fost Mihai Botez. Să-mi permiteți să critic TVR care, într-un reportaj recent, prezentînd personalitățile care i-au adus un ultim omagiu, au omis din cadru în mod voit, evident, figura profesorului Nicolae Manolescu, prieten cu marele dispărut și care a fost și el acolo. Dar

LA CONSILIUL EUROPEI

mă rog, așa face TVR 1 și dvs. nu aveți nici o vină... Eu am vrut să discutăm numai rezultatele obținute de delegația română la Strasbourg. Nu sînt de acord cu dl. Florin Rădulescu-Botică, pentru că eu nu vizez prestațiile personale. Nici nu este relevant dacă dvs. sînteți sau nu în parlament european la o anumită oră. Anchetă *Adevărului* nu mă interesează. Dar rezultatele sînt nesatisfăcătoare, iar componența delegației (exact cum spunea doamna Gabriela Adameșteanu) nu reflectă votul electoratului român. Există o lipsă de cooperare elementară între membrii delegației - și nu mă refer la UDMR, la György Frunda care are tot dreptul să-și urmărească obiectivele specifice. Și conlucrarea cu Guvernul mi se pare nesatisfăcătoare. PDSR are o responsabilitate sporită față de celelalte partide. Această prestație nesatisfăcătoare ne-a decis pe noi cei de la PAC să depunem o moțiune în sesiunea parlamentară viitoare: vom cere o responsabilizare a liderilor de partid. Dacă procedurile prin care ați fost desemnați se reiterează și dvs. o să continuați să fiți la Strasbourg, nu-i nici o nenorocire. Problema este ca cineva să-și asume responsabilitatea prezenței dvs. acolo. Pentru că dacă discutăm că noi reprezentăm Parlamentul, sau noi reprezentăm grupuri parlamentare și nimeni nu-și asumă responsabilitatea pentru eșecuri...

1.201 este actul delegației? Dvs., după ce ați coabitat politic cu UDMR ani la rînd, simțind un anumit curs al evenimentelor și al adieziunii electoratului, ați întors cirna. Eu vă felicit pentru această inițiativă politică, e un act în slujba interesului național, dar acum căutați să ne dați jos de pe aceste mici sceluri pe care le-am dobîndit prin intuiție și luciditate politică pe noi, cei care de la bun început am avut această atitudine, care s-a vădit responsabilă. Istă că vă contraziceți. Noi am semnat acele scrisori de confirmare? Nu. La timpul convenit istoricește singurul partid care a avut niște rezerve a fost PSM. Dvs. voiați ca noi, cei 10 oameni din delegație, să întorcem cărțile europene cu patru voturi

Nicolae Țăran (vicepresedinte PAC)

tul acestui an. Nu eu sînt singurul autor al lui, dar Recomandarea se aplică și pentru Franța, Germania, Anglia în aceeași procedură; 3) Am urmărit să obținem o interpretare autentică a Consiliului Europei în legătură cu înțelesul acestei Recomandări.

N.Ț.: Această Recomandare e doar o surză de inspirație. Atunci de ce mai era nevoie de explicarea ei și de asumarea ei de către România?

A.S.: Pentru că pe baza acestei surse de inspirație să nu se ridice pretenții aberante, cum ar fi drepturile colective ale minorităților, cum ar fi autonomia pe criterii etnice și altele...

N.Ț.: Care au apărut. Din moment ce această Recomandare a fost recunoscută și acceptată, au apărut și interpretările...

A.S.: Problema este că ni s-a dat o situație și cel puțin, în ceea ce mă privește, am încercat să lucrez cu această situație, Recomandarea este un document politic al Adunării Parlamentare care obligă statele membre să țină seama de ea...

N.Ț.: Nu obligă la nimic. Este o bibliografie.

A.S.: Bun. Dar obligă să se orienteze după aceste standarde.

F.R.B.: Este o mare eroare diplomatică să înfiorăm în globalitatea ei Recomandarea 1.201. Eu am spus-o în repetate rânduri, Ardealul este românesc și nimeni nu-l va cînti vreodată din această condiție.

N.Ț.: Asta e o credință a dvs., dar nu e deloc sigură.

F.R.B.: Articolele 11 și 12 sînt periculoase nu atît prin ele însele, ci prin reacțiile aberante pe care le-a generat atitudinea UDMR, care sub umbrela lui 1.201 a ajuns să ceară autonomie regională pe baze etnice.

N.Ț.: Recomandarea 1.201 este un document periculos pentru interesul național. Articolul 13 este încă și mai periculos.

R.C.: E o problemă pe care n-o putem lămurii în cele șapte minute care ne-au mai rămas. Vorbeam de acuzele care s-au adus în presă prestației delegației române. Gabriela Adameșteanu a făcut un interviu cu colegul nostru de la ziarul *Adevărul*, Adrian Ursu.

Întrebările ascultătorilor

- Domnului Adrian Pănescu 3% din voturi îi dau dreptul de a vorbi în numele poporului? De ce înainte de a vorbi în străinătate membrii delegației nu se pun de acord?
- Cînd pleacă delegația română în străinătate se cere voie Moscovei pentru ce spun ei acolo?
- Pentru Adrian Severin: ca cetățean român, este mulțumit de prestația dumealui?
- Pentru Adrian Severin: Reprezintă România în relațiile internaționale?
- Pentru domnul Florin Rădulescu Botică: cît timp va mai continua cu miocinile și cu dezinformarea Europei?
- Rufe se spală în familie. Opoziția a mers cu toate problemele în exterior? Ce imagine a României se formează în felul acesta?
- Adrian Severin face un mare deserviciu: atît postului, cît și țării.
- Domnul Florin Rădulescu Botică: este mulțumit de situația României față de Europa în momentul actual?
- Domnul Florin Rădulescu Botică să nu mai fie invitat la discuții.

„Ungaria trebuie să recunoască granițele României, acesta nu este un compromis“

F.R.B.: L-aș ruga pe dl. vicepresedinte Țăran să nominalizeze cu toată franchețea care sînt exact aceste eșecuri.

N.Ț.: Există două eșecuri mari. Primul este legat de modul fără rezerve în care a fost adoptată Recomandarea 1.201 în 1993 de partidele din arcul guvernamental, printr-o declarație explicită a d-lui ministru de Externe Teodor Meleșcanu. Deci în mod total riscant și impropriu, în 1993 a fost o aprobare entuziasmată a acestui document. Se încearcă acum un compromis în ceea ce privește semnarea tratatului cu Ungaria, tocmai pornind de la acest handicap pe care nu l-am creat singuri. Or, România nu are de ce să facă în relațiile cu Ungaria compromisiuri. Ungaria trebuie să recunoască granițele, acesta nu este un compromis.

„După ce ați coabitat politic cu UDMR, simțind cursul evenimentelor, ați întors cirna“

F.R.B.: Domnule Țăran, semnarea respectivelor scrisori referitoare la

Adrian Severin (vicepresedinte PD)

românești împetrivă, și circa aproape 300 voturi pentru? Care sînt acuzațiile la adresa noastră?

N.Ț.: Eu reproșez faptul că atît dvs. cît și colegii dvs. din partidele care susțin guvernul nu ați sfîșuit Executivul să nu acceptați această Recomandare.

F.R.B.: Erau alte personaje pe scenă...

N.Ț.: E adevărat, nu dvs., dar tot din PDSR, tot din PSM, tot din PUNR...

A.S.: Eu vreau să arăt că există totuși niște succese și că există o anumită viziune asupra intereselor României pe care eu m-am străduit să o promovez. Deci, în ianuarie 1993 se adoptă Recomandarea 1.201 într-un moment în care România nu era membră cu drept de vot în Consiliul Europei, deci nimeni nu putea să spună nimic. Atunci am luat eu cuvîntul,

ca invitat special, și am spus un lucru pentru care toată țara m-a aplaudat atunci: „Tot ce e bun pentru Europa, e bun și pentru noi, ce nu e bun pentru Europa, nu e bun nici pentru România“. Eu am urmărit trei obiective. 1) Să nu fac să se creadă că România își încalcă angajamentul; 2) Această Recomandare să nu se aplice numai României și încă citorva țări care s-au angajat în mod expres, ci să fie toate țările verificate după aceeași procedură, astfel încît fiecare să fie direct interesat în evitarea interpretărilor abuzive. Cred că acesta este un mare succes pe care l-am obținut la început

EDITURA RAO

NAOMI OZANIEC
Elemente de Ceakra

Traducere de Ana-Maria Teodorescu
Colecția „Non-ficțiune”; 220 pag.; 3.000 lei

Dacă stresul vă sufocă pur și simplu, dacă aveți stări de încordare și de anxietate, dacă simțiți că viața vă este plictisitoare, dacă vreți să vă îndonați într-adevăr mintea, trupul și sufletul, atunci este cazul să citiți „Elemente de Ceakra”. De ce? Pentru că în corpul fiecăruia dintre noi există șapte centre de energie care pot dezlănțui forțe nebănuite. Această carte vă învață să le descoperiți și să le folosiți pentru binele dumneavoastră. Să nu așteptați rezultate rapide și spectaculoase. Trebuie să vă înarmați cu multă voință și perseverență. În final, vă veți descoperi cu adevărat propria ființă. Mult succes!

ELEMENTE DE

CEAKRA

Naomi Ozaniec

Cartile noastre pot fi procurate adresându-vă direct editurii, C.P. 37-198, București

DELEGAȚIA PARLAMENTARĂ ROMÂNĂ LA CONSILIUL EUROPEI

Adrian Ursu (Adevărul): Faptul că în ziua în care s-a debătut raportul privind cererea de aderare a Moldovei la CE, nici un parlamentar român nu a reușit să ia cuvântul; să zicem că a fost o chestiune conjuncturală, determinată de procedură. Au existat parlamentari români înscrși, nici unul dintre ei nu a reușit să vorbească, dar în *compte-rendu*-ul care se întocmește după fiecare ședință s-au regăsit unele intervenții ale reprezentanților României.

Când pe ordinea de zi figura dezbaterăa unui proiect de Recomandare privind lupta împotriva xenofobiei, rasismului, intoleranței, nici unul dintre parlamentarii români nu cred că i-au cunoscut conținutul. Am putut să verific acest lucru chiar în ziua respectivă încercând să le aflui opiniile. Pe lângă obiectivele sale generoase el cuprindea o serie de solicitări la adresa Comitetului de miniștri: să solicite statelor membre includerea în legislația lor internă a prevederilor din Recomandarea 1.201 privind protecția minorităților. Parlamentarii români nu au putut deci să-și manifeste rezervele față de Recomandarea 1.201 readusă în actualitate. O serie de vorbitori din același spațiu geopolitic ca și noi, chiar dacă nu au formulat rezerve, au ținut să sublinieze pașii pe care statele lor i-au făcut în direcția combaterii rasismului; la noi acest lucru nici măcar nu s-a încercat. Mult mai grav este că în aceeași după-amiază a intervenit și discursul fostului ministru de Externe ungar Geza Jezensky care, de la tribuna forului european a revărsat un torent de acuze veninoase la adresa României: un discurs plin de neadevăruri în privința situației minorităților din România.

GA: Care ar fi acestea?

AU: Cereri privind condamnarea la moarte a liderilor UDMR, formulate de către membrii Parlamentului României, împinzirea cu cazărmi și unități militare a zonelor din Ardeal în care populația maghiară este majoritară, demiteri de primari pe criterii strict etnice etc. Evident am înțeles explicațiile ulterioare ale parlamentarilor români: că procedura de la CE nu permite să dai replică la un discurs, că nu te poți înscrie când vrei la cuvânt. Așa scrie în regulament, însă există exemple din practica parlamentară de la CE care dovedesc că

atunci când dorești neapărat să iei cuvântul, poți să o faci. De pildă, senatorul G. Frunda a reușit altădată să-l convingă chiar pe Geza Jezensky, deși nu se afla pe lista de vorbitori, să ia cuvântul. Aflind foarte târziu că a fost reintrodus în discuție Recomandarea 1.201 și că a existat acest discurs veninos al lui Jezensky, parlamentarii români au convocat o conferință de presă cu ziariștii români acreditați la CE și au încercat să explice că a fost o strategie bine pusă la punct de întreaga delegație, ca să nu mai alimenteze cu tensiuni discuția privind Recomandarea 1.201. Poate tot din aceste motive, ca să nu mai alimenteze tensiunile din Bosnia o bună parte dintre ei au lipsit de la dezbateră extrem de interesantă privind situația din Bosnia. După conferința de presă, parlamentarii români s-au gândit totuși să dea replică lui

Adrian Ursu (Adevărul)

Geza Jezensky drept pentru care s-au înscris nu mai puțin de patru parlamentari români, la două zile după acest moment, respectiv în ultimele minute ale sesiunii parlamentare. De data aceasta au reușit să găsească loc de vorbit toți patru, însă pe aceeași temă (Florin Rădulescu Botică, Adrian Moțu, Adrian Păunescu și Valentin Gabrielescu). Reacția stărnită de aceste discursuri cumulate a fost destul de dezavantajoasă, creind o impresie de jenă, încrâncenare și stângăcie. Mai ales că unele dintre discursuri au fost formulate în termeni mai de prin Parlamentul României și care nu prea se potriveau cu Parlamentul de la Strasbourg.

GA: Ce calități credeți că trebuie să aibă un membru al acestei delegații și în ce măsură parlamentarii români le au?

AU: În primul rând, o cunoaștere a procedurilor Adunării Parlamentare a CE, un minim bagaj de cunoștințe juridice, o deprindere în a stabili relații între diferite documente, hotărâri și consecințele lor. Apoi o anume abilitatea de a stabili contacte cu oamenii care lucrează în același organism sau care au putere de decizie, pentru asta fiind evident necesare cunoașterea unor limbi străine, un anumit șarm personal și nu în ultimul rând posibilitatea de a trece peste starea de timorare care, evident, te încearcă atunci când ești chemat să faci aceste lucruri.

Spre deosebire de delegațiile altor state care sînt mult mai active, au inițiative, declanșează o serie de demersuri practice. Delegația României este total ineficientă. Dacă ar fi să punem note de trecere fără a nominaliza, n-am prea avea cui, cei mai mulți cred că se zbat între corigență și repetenție chiar.

GA: Nu vi se pare că se poate face o diferență între membrii delegației? De pildă nu vi s-a părut că A. Severin și G. Frunda sînt mult mai eficienți?

Sînt într-adevăr două persoane mai active din delegația română, discutînd cantitativ prestația lor, dar din punctul de vedere al calității și eficienței pentru România a demersurilor lor, nu aș putea spune că se deosebesc prea mult de ceilalți.

GA: Să vorbim și despre prestația diplomaților.

Din păcate, diplomații noștri sînt aleși potrivit aceluiași criterii care existau și înainte de 1989, cînd posturile din diplomație erau socotite recompense și date pe criterii strict subiective. După 1990 în afară de așa-zii diplomați dizidenți care au revenit în Ministerul de Externe (după ce fuseseră înlăturați înainte de 1989, din motive variate, chiar pe bună dreptate), a urmat seria extrem de lungă a celor care au fost trimiși la post fie pentru a fi răsplățiți pentru serviciile aduse partidului de guvernămînt. Deci, unul dintre ei, să zicem ar fi ambasadorul nostru în China dl. Budura. Pe de altă parte avem un recent exemplu al lui Traian Zamfir, prețec de Caraș-Severin, contestat de muncitorii reșiteni în urma demonstrației maraton din fața prefecturii și care după ce s-a retras din funcția de prefect sub această presiune justificată a străzii a fost pus la un loc călduț despre care am aflat doar întâmplător că e omul doi din ambasada noastră de la Belgrad. Pentru această numire au fost pur și simplu călcate în picioare toate regulamentele interne ale Ministerului de Externe care stabilesc un algoritm riguros de promovare în ierarhia diplomatică. La capitolul oameni de partid trimiși în străinătate avem iarăși destul de recent alte două exemple: Florica Dumitrescu și amiralul Emil (Cico) Dumitrescu, primul ambasador la Helsinki, celălalt clientul multor anchete privind corupția, unul dintre capii întregii mafii privind importul de zahăr, în Kirgizstan.

„Absolut strategic, am lăsat bombardierile iredentiste să-și lanseze bombele“.

F.R.B.: Sînt îndurerat de lipsa de artă cu care dl. Ursu însălează elemente de adevăr cu falșuri...

RC: Totuși spune că în sală n-ai fost nici unul din membrii delegației.

F.R.B.: În parlamentul de acolo, este ca și în parlamentul nostru. În sală intri cînd consideri că ai treabă. Eu unul nu am considerat că trebuie să fac cantinelă lângă dl. Jezensky.

RC: Dar vă așteptați să atace țara?

F.R.B.: Ne așteptam. Eu nu am ambiția să-i fac sala plină d-lui Jezensky și uneori cînd în cuvîntul domnia sa, ehiar ies demonstrativ pentru că îi cunosc irendentismul vulcanic. Dl. Ursu întoarce lucrurile pe dos. Dezbaterăa respectivă a figurat pe agenda Adunării în două zile. Nu există drept la replică. Dacă eu eram pe listă puteam vorbi pe poziția 3, iar dl. Jezensky pe poziția 7. Dacă după singul nu urma un român, dînsul rămînea fără replică. În această condiție, absolut strategic am lăsat bombardierile iredentiste să-și lanseze bombele și am venit în partea a doua cînd ne-am înscris patru personaje...

GA: Adică după 2 zile, în cadrul altei teme.

F.R.B.: Nu contează doamnă. Dezbaterăa era tot despre xenofobie, sînteti dezinformată. Replica noastră a fost extrem de dură, fapt pentru care deputatul Nemeth, care a primit cuvîntul ultimul ne-a reclamat la Comisia de imunități și disciplină pentru promovarea unor idei naționaliste.

AS: Sînt de acord cu ideea că România nu trebuie izolată în mod imprudent. Nu cred că România este bine servită de acela care votează într-o minoritate minusculă împotriva întregii Europe. Rîndul trecut i-am criticat pe colegii din arcul guvernamental pentru această imprudență. Asemenea discuții ca acelea pe care le-a deschis dl. ziarist sînt o diversivă. Noi am încercat să abordăm probleme politice semnificative în care putem avea și păreri diferite dar care merită discutate. Ce s-a spus acolo, toate mizeriile acestea că delegația n-a fost prezentă...

GA: Dar iată, s-a recunoscut că n-a fost.

AS: În primul rînd eu am fost prezent, am sîci lista cu cel care au luat parte la vot. Numele meu puteți vedea că există aici. Din nou formula delegația este improprie: unul a fost prezent și v-am demonstrat cu document oficial, ceilalți n-au fost prezenți și dl. Florin Rădulescu Botică a explicat că au avut un anume raționament politic pentru a nu fi prezenți.

N.T.: Nu mi se pare normal ca să te retragi în momentul cînd vorbește Jezensky. Aici este vorba de lipsă de curaj.

F.R.B.: Noi nu sîntem școlerii Adevărului sau ai dvs. Asta e vechiul de tip de anchetă a Școlții care ordona oamenilor muncii cînd să mînce, cînd să muncească.

RC: Timpul emisiunii s-a scurs.

AS: Aș vrea să trag trei concluzii: în primul rînd că am fost prezent, în al doilea rînd că eu personal am fost înscris pe lista de oratori la o persoană sau două după dînsul s-a întrerupt lista și punct, nu mi s-a mai dat cuvîntul. În al treilea rînd, în acest document se face o referire la Recomandarea 1.201 care este un document deja aprobat și existent.

RC: Dl. Tăran, v-a convins cumva discuția de astăzi că trebuie să abandonați demersul PAC?

N.T.: Nu, nu. E vorba de o mentalitate stranie, adică să nu-ți aperi interesul național pentru că ți se pare nedemn să vorbești după Geza Jezensky.

Paginile 8-10 au fost realizate de GABRIELA ADAMEȘTEANU

1995

25 iulie-1 august

Adevărul literar și artistic, nr. 279

- Armistițiul sau ocupație militară? - Notă informativă: România în 1944-1945
- Cezar Ivănescu: „Creștinismul este o retoricii pe care o practică oamenii de cultură“
- „Denigratorii“ lui Eminescu...
- Moștenirea fantasticului
- Magda Mihăilescu: Costinești dus-întors
- Bătăria României au drept de „azil“ în Europa?

„Intrarea României în NATO e mai importantă decât a Ungariei“

Interviu cu Tabajdi Csaba, secretar de stat în Guvernul Ungariei, responsabil de problemele minorităților

În perioada 17-22 iulie a.c. s-a desfășurat a VI-a ediție a Universității de Vară - Báiványos, organizată de Liga Pro-Europa și Organizația tinerilor democrați (România) și Pro-Minoritate (Ungaria). Tabajdi Csaba a reunit în acest an peste 100 de tineri din România și Ungaria și s-a bucurat de prezența responsabililor pentru minorități ai guvernelor român și ungar, a unor reprezentanți ai Opoziției din cele două țări și ai unor organizații neguvernamentale. Amintim doar câteva din subiectele abordate: Relațiile dintre România și Ungaria - tratatul de bază, politica minorităților; Problemele securității regionale și șansele de integrare europeană; Nostalgie de stînga în Europa Centrală și de Est? etc.

Publicăm în continuare opiniile d-lui Tabajdi Csaba exprimate într-una din ședințele de la Báiványos și un interviu realizat cu această ocazie.

• Tratatul româno-ungar

Există divergențe de opinie și de interese între România și Ungaria, și nu de formulare a unor concepte, cum susține dl. Hrebenciuc, a spus Tabajdi Csaba. Aceste probleme, care durează de foarte multă vreme, nu pot fi rezolvate într-un timp scurt. În ciuda aprecierilor președintelui Iliescu făcute la Cannes, potrivit cărora relațiile româno-maghiare n-au fost niciodată așa de prietenoase ca acum, secretarul de stat ungar apreciază că există într-adevăr lucruri care au evoluat pozitiv, dar nu datorită relațiilor la nivel politic între cele două țări. În opinia domniei-sale, Guvernul român nu depune eforturi sincere și susținute pentru a vedea adevărata față a maghiarilor, pe care li prezintă opinii publice românești ca pe un pericol.

Problemele minorității maghiare nu pot fi rezolvate în afara Bucureștiului. Ungaria poate face un singur lucru: înțelegând starea de nesiguranță a românilor, să le dea asigurări cu privire la respectarea actualelor frontiere. Dar Ungaria nu va renunța la lupta pentru drepturile maghiarilor din România, spune Tabajdi Csaba. „Tensiunile nu au apărut din cauză că Budapesta pune aceste probleme pe masa negocierilor Tratatului româno-ungar, ci pentru că Bucureștiul refuză să semneze angajamente luate la primirea în Consiliul European.“

România nu trebuie să se teamă de o ruptură, de separație, a asigurat dl. Tabajdi, declarându-se în același timp adeptul conceptului de autonomie și al drepturilor colective. „Fără drepturi colective și fără autonomie nu se poate face politică minoritară. Renunțarea de către Ungaria la drepturile colective ar însemna renunțarea la drepturile minorităților. Conceptele de autonomie și drepturi colective nu sînt suficient clarificate. De aceea, necesitățile pe care le exprimă pot fi redactate și prin alte concepte. Nu este importantă formularea, dar conținutul acoperă niște cerințe la care nu se poate renunța.“

• Integrarea în NATO

Nu noi hotărîm dacă sîntem sau nu primii în NATO. Noi am vrea să intrăm cît mai repede, a spus dl. Tabajdi, „dar se pune problema ce se va întîmpla cu hotarele și cu minoritatea maghiară din afara lor. Trebuie ca integrarea noastră să fie cît mai puțin dăunătoare diasporei. Acest lucru depinde de integrarea sau izolarea Bucureștiului. Cum putem să atragem după noi diaspore, dacă crește distanța între țări? De aceea, considerăm că interesul Ungariei este ca și România și Slovacia să fie primite o dată cu Ungaria. Mă tem că intrarea Ungariei înaintea României ar influența negativ relațiile dintre cele două țări. Din punct de vedere geostrategic, ar putea fi chiar mai importantă integrarea României decît a Ungariei“, a mai spus dl. Tabajdi.

• Legea învățămîntului

Recent adoptata Legea a învățămîntului reprezintă un regres, în opinia d-lui Tabajdi. „E important ca maghiarii să reducă teama românilor față de revendicările lor, explicîndu-le că nu au nici un interes ascuns. Dar vrem ca minoritatea maghiară să se simtă în România ca acasă.“

• Viza de intrare în Ungaria

Dl. Tabajdi Csaba a criticat inițiativa premierului ungar de a introduce viză pentru intrarea în Ungaria, apreciînd că ar fi fost un impediment pentru toată lumea. În nici un caz viza nu ar fi reușit să stăvilească traficul ilegal de persoane și activitățile mafiei, care ar fi reușit fără probleme să o obțină.

• Drepturile minorităților din Ungaria

Spre deosebire de România, în Ungaria minoritățile nu vor să aibă o identitate proprie. În cursul timpului s-a produs într-o mare măsură asimilarea lor. Dar drepturile lor trebuie respectate. De aceea e regretabil, apreciază dl. Tabajdi, faptul că reprezentanții minorităților nu au acces în Parlament. Ei au pătruns în Parlament numai pe listele unor partide. „Consider că avem mai mult de suferit decît nu facem această discriminare pozitivă“, a mai spus dl. Tabajdi, exprimîndu-și speranța că noua Constituție va remedia această situație.

Ați făcut parte din grupul politicienilor reformiști din Partidul Comunist. Cum a fost posibilă existența acestui grup și care au fost rezultatele activității lui?

Există o explicație: anul 1956. După înăbușirea revoluției din 1956, comunismul fusese întrerupt și nu mai putea continua în aceeași formă. Mai puternic sau mai subtil, elementele reformei au început să devină prezente în politica Partidului Comunist, care a dobîndit trăsături social-democrate. Era deci logic ca acest partid să înglobeze o mișcare de reformă în 1989. De aceea evoluția din Ungaria a fost diferită de cea din România. Noi nu avem, de fapt, un partener real în spectrul politic românesc, pentru că una este ca un comunist să descopere, în urma unei revoluții, că ar dori o schimbare, și cu totul altceva cînd îl recunoaște nevoia schimbării înainte de acest moment și cînd încearcă schimbarea raportului de forțe din interiorul partidului. În Ungaria au existat trei forțe ce au pus capăt regimului comunist: reformiștii din interiorul Partidului Comunist, așa-zisa opoziție națională reprezentată de Forumul Democrat Ungar și liberalii reformatori anticomuniști.

Opinia publică românească percepe în ultimul timp o radicalizare a discursului UDMR. Nu credeți că există riscul unei tensiuni inutile a relațiilor dintre români și unguri, mai ales că nu toate revendicările UDMR sînt și ale minorității maghiare?

Cred că nu a avut loc un dialog serios între Guvernul român și UDMR. Exigențele UDMR sînt simplificate mult prea mult. Dacă asemănăm aceste revendicări cu situația din Italia, din Tirolul de Sud, de exemplu, sau cu statutul suedezilor din Finlanda, constatăm că exigențele formulate de UDMR nu ating aceste standarde. Dialogul pe această temă trebuie continuat, dar el să devină concret, obiectiv. E necesar, pe de o parte, să fie avute în vedere documentele Consiliului European și ale OSCE, iar pe de altă parte să fie trecute în revistă experiențele care funcționează în acest domeniu în Europa de Vest. Din alăturarea acestor experiențe diferite și a documentelor amintite se poate constata cu ușurință că UDMR nu are nici un fel de aspirații exagerate. Absența unei dezbateri obiective a revendicărilor UDMR este o excelentă ocazie pentru Guvernul român de a crea o anumită stare de spirit în societatea românească. De aceea, consider că decisiv rolul organizațiilor neguvernamentale care se implică în acest dialog și care fac posibilă preîntîpinarea manipulărilor și prezentarea proceselor într-o lumină autentică.

Considerați justificată și cerința UDMR ca minoritatea maghiară din România să obțină statut special și să devină națiune constitutivă a statului Român?

Studii de economie la Budapesta. Primul loc de muncă la Ministerul de Externe al Republicii Populare Ungare. A lucrat la Moscova, ca atașat cultural, timp de 7 ani. Responsabil cu problemele estice și centrale europene și cu problemele minorităților în cadrul Partidului Comunist Ungar. A făcut parte din mișcarea de reforme a Partidului Comunist. În 1989 a fost timp de 7 luni ministru adjunct pentru minorități. O jumătate de an a fost șomer, apoi a fost ales deputat în Parlamentul Ungar. În cadrul guvernului instaurat în iunie 1994, a fost numit secretar de stat pentru problemele minorităților din Ungaria și ale minorității maghiare care trăiește în afara teritoriului Ungariei.

Nu văd în aceste formulări nimic care ar putea să fie nociv pentru majoritatea românească și nimic care să amenințe integritatea teritorială a României. O astfel de interpretare este, după părerea mea, o deformare voită. Aceste chestiuni mi se par rezolvabile, dar pentru asta e nevoie de o abordare diferită. Nu trebuie să vedem aprioric în revendicările minorității o amenințare la adresa intereselor majorității. Dacă aruncăm o privire asupra hărții etnice a Transilvaniei și ne uităm care e raportul numeric între etnie - sînt 6 milioane români și 1,5 milioane maghiari -, vedem că aceste cifre prin ele însele pun sub semnul întrebării ideile care sugerează că majoritatea ar trebui să se teamă de o minoritate de 1,5 milioane. Un asemenea demers e ilocig într-o țară de 23 milioane oameni.

Ce este prioritar pentru guvernul ungar: încheierea tratatului româno-ungar, în vederea integrării în NATO, sau susținerea revendicărilor minorității maghiare din România?

În negocierea tratatului româno-ungar nu putem cobori la un nivel inferior tratatului ungaro-alo-vac și nu putem accepta ca el să cuprindă mai puțin decît ceea ce Consiliul European a recomandat României.

A consemnat OANA ARMEANU

Radio Tineri
68,7 FM
Un dușman al singurătății

Drumul către casă - emisiune cuprinzînd informații din viața Capitalei - coordonator Diana Ioan (de luni pînă vineri, ora 15.00)
Rockada mare - realizator Florian Pittig (marți, ora 22.00)

Cîntăreala cheală - lumea teatrului; noutăți, interviuri, analize - realizator Alin Gălățescu (miercuri, ora 17.15)

Turnul de veghe - Dezbateri cu lumea presei asupra principalelor probleme ale momentului - realizator, directorul postului Radio Tinerama, Cornel Ciomăzga (vineri, ora 18.00)

Căutările model - lumea model; perioade, stiluri, manechine - realizator Alin Gălățescu (vineri, ora 21.15)

Fără anestezie - invitatul săptămîinii în dialog cu directorul postului Radio Tinerama, Cornel Ciomăzga (sîmbătă, ora 18.00)

ANDREI CORNEA

Mentalitatea „locatarului principal“

Toleranța în sens „slab“

Pe când locuiam încă în casa părinților mei, figuram în actele imobiliare prin sintagma lacunară: „tolerat părinte“. Cu alte cuvinte, oricât de bună ar fi fost, practic, condiția mea (și era destul de bună), ea era, legal vorbind, lipsită de autonomie. Nu eram o locatarul principal, nu eu aveam autoritatea de a trata cu proprietarul (statul). Beneficiam numai de un fel de dispensă de a locui legal un spațiu. Aveam avantaje, aveam drepturi, dar nici un contract încheiat de mine nu era legitim. Toleranța, în acest caz, ținea, la limită desigur, de răbdarea părinților mei de a mă mai suporta. Iată ceea ce numesc sensul slab al noțiunii de „toleranță“.

În sensul slab, așadar, toleranța este aproape sinonimă cu „consimțirea“, cu o acceptare voioasă, calmă ori resemnată, dar oricum cu o acceptare. Toleranța înseamnă aici „te înduri“ și de celălalt, îl lași, după caz, să trăiască, ori să trăiască alături, ori să beneficieze de anumite privilegii, uneori însemnate. Dar nu-l faci și nu-l consideri egalul tău. A consimți înseamnă să ai latitudinea, mai precis, autoritatea de a o face: tu ești „chiriașul principal“, tu ești proprietarul cu titlu, tu ești regele de drept divin și magnanimitate (sau care vrea să pară astfel), tu ești, pe scurt, singura autoritate legitimă ce poate consimți, ce poate admite o restrângere a propriilor drepturi, privilegii sau capacități. „Toleranța“ rămâne posesorul discursului legitim, investit cu autoritate, ce poate elibera sau retrage dispenze. Desigur, în practică se întâmplă nu o dată ca „toleratul“ să fie mai puternic și mai bogat. Vasalii primilor capetieni erau mai puternici decât regele; totuși, acesta era „unul Domnului“, el rămânea singura autoritate legitimă, discursul său era singurul „plin“, saturat de Ființă, dispensator de privilegii. În ultimă instanță, Dumnezeu, creatorul lumii și cel care o lasă pe aceasta să existe, este „Marele Tolerant“, iar noi, muritorii, slăntem toleranți, răbdați – ar zice unii, în pofda consiliilor contrare, de bun-simț, ale sfatului angelic.

Prin urmare, în această accepție, diferența dintre tolerant și tolerat nu stă în puterea sau în întinderea privi-

legiilor celor doi, ci în inegalitatea autorităților de care ei dispun: toleranțul deține discursul legitim, care are autoritate și este saturat de Ființă; toleratul – nu, sau, cel mult, îl deține într-o măsură diminuată, restrinsă.

Criticăm intoleranța, dar nu suportăm să fim „tolerați“

În zilele noastre se vorbește mult despre toleranță, mai cu seamă despre toleranța față de minoritățile naționale, religioase, politice, sexuale, culturale, ca despre o condiție a democrației; 1995 a fost chiar decretat de către Națiunile Unite drept „anul internațional al toleranței“. Și totuși, mă îndoiesc că vreo minoritate, indiferent de natura ei, și, în general, vreun cetățean, oricare ar fi el, s-ar mulțumi să se știe „tolerați“ în societatea în care trăiesc. Paradoxal, propunem toleranța ca model, organizăm coloquiul despre ea și criticăm pe intoleranți, dar nimeni n-ar primi să fie „tolerat“.

Paradoxul se explică prin aceea că accepțiunea slabă a cuvintului „toleranță“ nu este și singura și că, alături de ea, mai există și o accepțiune tare. Cerințele democrației moderne tocmai pe aceasta din urmă o au în vedere. Or, participiul „tolerat“, spre deosebire de substantivul, nu poate fi folosit decât în accepțiunea slabă.

Am văzut că, în această accepțiune slabă, „toleranță“ e un aproximativ sinonim pentru „îngăduință“. În sensul tare însă, cuvântul înseamnă altceva: să acorzi celuilalt o egală îndreptățire cu a ta, să consimți că discursul său poate avea, ca principiu, aceeași legitimitate cu discursul tău, că omul respectiv este nu doar justificat în a avea anumite bunuri și avantaje, dar și în a avea autoritate. Afirm că democrația autentică presupune neapărat acest sens tare: într-adevăr, democrația cere nu doar egalitatea în fața legii, ci și egalitatea șanselor. Or, acest deziderat este realizabil numai dacă nu există nici o îngăduire de principiu pentru ca cineva, indiferent cine, să aibă legitimitate deplină. Problema nu mai este de a permite cuiva să vorbească în public, ci de a admite că singura legitimitate posibilă a discursului respectiv se poate găsi în discursul înșuși.

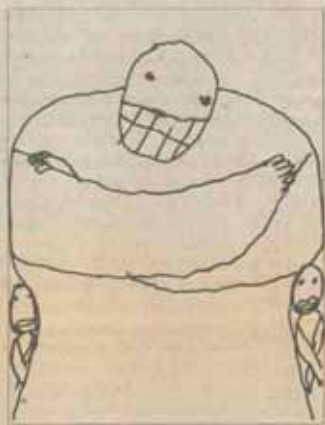
„Unde se află Podișul Getic?“

Care este situația „toleranței“ în România? Foarte mulți români se consideră o națiune „tolerantă“ și se arată indignați atunci când cineva le reproșează naționalismul sau intoleranța. Pe de altă parte, susținerile UDMR relative la un „genocid cultural“ de care ar fi amenințată maghiarii din România au dezvăluit un cor de proteste vehemente în presa românească și printre politicieni, și – aș zice – pe bună dreptate. Într-adevăr, existența ca atare a maghiarilor și a culturii lor în România nu poate fi considerată sub nici o formă pusă în pericol în momentul de față. Dispunind de un învățământ în limba lor, de publicații, de teatru, de o organizație-partid, nu văd cum maghiarii ar fi predispuși unei asimilări masive. Formula „genocid cultural“ este, după părerea mea, pură propagandă.

Întrebarea care se poate pune însă este dacă maghiarii și, în general, minoritățile naționale, religioase, politice, sexuale rămân la noi doar „tolerați“, sau dacă există la noi și toleranță în sens tare. Așadar, problema nu este de a invoca în sprijinul aproape mitologice „toleranțe a poporului român“ egalitatea formală în fața legii, ci și eventuala egală îndreptățire și auto-

lamentar PDSR, a refuzat să participe la o emisiune la postul TELE 7abc sub același pretext, că realizatorii (printre care se numără și subsemnatul) nu ar fi „buni români“. Unui prieten, specialist în medii electronice, i s-a cerut mai de demult o expertiză în domeniul de către George Păunescu, fiind ales deoarece, pesemne, „era bun specialist și bun român“. Există, așadar, la noi – cred unii – nu numai români, ci și „buni români“. Numai discursul ultimilor este pe deplin autoritativ, numai el are deplină legitimitate, mai ales în chestiunile de importanță națională. Cealaltă – iar ei pot fi unguri, evrei, ruși, turci, catolici etc., sau pur și simplu pot dispune de nume cu terminații ne-neoșe – sînt doar români, adică sînt „răbdați“, sînt tolerați, dar sînt mai puțin creșuți, legitimitatea discursurilor lor și a acțiunilor lor este mai mică sau nulă. Trebuie remarcat că, uneori, minoritarii înșiși par să consimtă la o astfel de situație de „toleranță“: acum cîteva ani, fostul Rabin-Şef, Moses Rosen, altminteri un vehement acuzator al antisemitismului, mulțumea public președintelui Iliescu pentru drepturile deținute de evreii din România!

Din păcate, asemenea inegalități în șansele de legitimitate sînt create nu doar de mentalitatea cititorilor României Mari. Există, de exemplu, o opinie foarte răspîndită la noi și difuzată insistent de televiziunea națională că „ungurii nu știu sau nu vor să vorbească românește“ sau că „țiganiilor fură“. Un maghiar care face greșeli de gramatică română pare multora că sămăntă națiunea, dar flagrantele incorectitudini de exprimare ale primului-ministru, ori faptul că ministrul învățămîntului accentuează, într-o emisiune de televiziune, „prevăderi“ nu par altceva decît erori regretabile. Un țigan care a furat e adesea prezentat în mass-media ca o dovadă că țiganiilor fură; un român care a furat e cel mult o dovadă că „mai sînt și neajunsuri“. Într-un reportaj al televiziunii naționale, mai mulți adolescenți maghiari din județul Harghita erau întrebați dacă știu „unde se află Podișul Getic“ și „în ce an a murit Constantin Brîncoveanu“. Faptul că ei nu au putut răspunde la-a amplitud de o sfințită indignare patriotică pe reporter, care a tras imediat concluzia că maghiarii nu vor să învețe geografia și istoria patriei. Că 98% dintre adolescenții români ar fi mărturisit aceeași ignoranță nu părea să-l preocupe pe reporter. Înțelegem de aici că ungurii, evreii etc. nu au dreptul la o ignoranță ce este un păcat venial pentru români – sau, mai exact, pentru „bunii români“. Nu doar că ceea ce ei spun are mai puțină autoritate decât ceea ce spun ceilalți, dar chiar tăcerea lor este vinovată. Discursul lor are o legitimitate diminuată nu doar în pozitivitatea, dar chiar și în negativitatea sa.

ritate a diferitelor discursuri minoritare. Atunci, răspunsul la întrebare se pare a fi acesta: la noi toleranța este de obicei înțeleasă numai în sens slab, de „îngăduință“, cînd nu chiar de „răbdare“ față de minorități.

Într-un număr din „22“, Carmen Bendovaki descria anumite apeluri telefonice primite în timpul sau după anumite emisiuni de televiziune mai îndrăznețe, în care se sugera, pornindu-se de la considerente onomastice, că ea, ca și invitații săi (de exemplu, H.-R. Patapievici) nu ar fi „buni români“. Cazul nu este singular: vicepreședintele Asociației chirișilor din casele naționalizate, membru și par-

EDITURA HUMANITAS

CARTEA LUI IOV
ECLIZIAȘUL
CARTEA LUI IONA
CARTEA LUI RUTH
CINTEAREA CINTĂRIILOR

EDITURA HUMANITAS

Cartea lui Iov, Ecliziastul, Cartea lui Iona, Cartea lui Ruth, Cîntarea Cîntărilor
Traduse și comentate de Petru Creția

Traducînd aceste cinci cărți de străvechi și mare faimă din Vechiul Testament am urmărit ca, fără a literariza sau poetiza în mod forțat originalele, să le ofer cititorului drept ceea ce sînt, capodopere ale literaturii omenirii întregi, capabile să emoționeze prin însăși redarea cit mai credincioasă a

originalului. Redarea aceasta fidelă a fost încă una dintre datorile pe care mi le-am asumat, și în acest scop m-am servit de cele mai recente și mai autorizate cercetări.

Petru Creția

Benoist-Méchin
CLEOPATRA sau Visul neîmplinit

Cartea lui Jacques Benoist-Méchin reconstituie, în toată amploarea și îndrăzneala lui, mărețul plan politic al Cleopatrei: să restaureze autoritatea monarhiei lagizilor, sfîșiată de anarhie și războaie civile, să restituie Alexandriei rolul ei de capitală a lumii antice, să arbitreze, chiar la Roma, conflictele dintre facțiuni, să-și îndeparte de Peninsula pe cei mai ambițioși dintre pretorienii, atrăgîndu-i de partea sa.

Lev Șestov
Apooteza lipsei de temeuri

Eseu de gîndire adogmatică

Șestov nu cunoaște decât tragicul. În măsura însă în care tragicul este pe de-a întregul absurd – blochează și el totul. Nu chiar totul, din fericire. Fiindcă și despre ce se situează „dincoace de bine și de rău“ ne vorbește un om moral, fiindcă și despre imposibilitatea rostirii coerente el gîsuește în chip coerent; și fiindcă, laolaltă cu exproprierea partizane, el rămîne întîm atașat de filozofie și de numeroși gînditori, de literatură și de numeroși scriitori, de cultura țării sale și de întreaga cultură europeană. Așa se metamorfozează, totuși, negarea în edificare!

Ion Ianoși

MONICA LOVINESCU

VIII

François Furet și deconstruirea iluziei comuniste*

Studiul „Trecutul unei iluzii. Eseu asupra ideii comuniste în secolul XX” a primit în martie 1995 premiul cărții politice a anului. Autorul, François Furet, cunoscut istoric, specialist al perioadei moderne și al Revoluției franceze, prezintă iluzia comunismului sub cele două fețe ale sale: secretă și închisă asupra lui însuși în Est, unde s-a aflat la putere, publică și deschisă în Vest, unde domnea doar în spirite. Originalitatea eseului lui François Furet stă și în recunoașterea culpabilității Apusului (care a predat colonizării sovietice jumătate din continentul european), și în încercarea de a explica fascinația eiilor intelectuale ale acestui secol față de comunism ori fascism. „Magia” fenomenului sovietic în Occident îl transformă din obiect de studiu în subiect de adorație sau ură: pe scurt, el se mitologizează. Un puci la poporul cel mai înspoiat din Europa (revoluția bolșevică din 1917) devine o Biserică pentru intelectualii de stînga de pe toate meridianele. Mari spirite ale epocii au făcut pelerinaje la Moscova: între alții, H.G. Wells și Bernard Shaw, care au și laudat cu această ocazie Uniunea Sovietică.

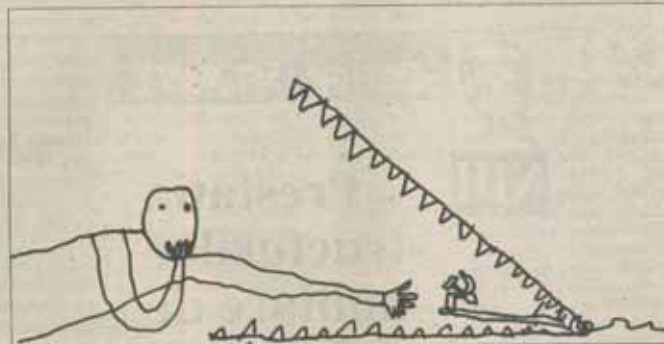
Iluzia comunistă, în Occident, a fost adesea camuflată în „cultura antifascistă”. Furet insistă asupra modului în care comunismul s-a slujit de antifascism pe de o parte pentru a camufla realitatea desfigurată a URSS, iar pe de altă parte ca armă tactică. Parisul devine în deceniul al patrulea scenă privilegiată a propagandei kominterniste, care urmărea absolvirea crimelor sovietice prin radicalizarea luptei împotriva fascismului. Furet își illustrează ideea mai ales prin descrierea a ceea ce numește „Le désarroi français”, care a cuprins intelectualii de prestigiu ca Roland Rolland sau André Gide.

Condamnarea fascismului. Marxism-leninismul, invingător, rămîne după război singura investiție religioasă

Cît despre ideea fascistă, ea suferă o condamnare fără precedent: „De la războaiele religioase incoace, în istorie sînt prea puține exemple de idei politice înfrînte cu armele care să fi devenit obiectul unei astfel de interdicții. Ideea fascistă își aflase leagănul și primele triumfuri în două din țările cele mai civilizate ale Europei: Italia și Germania. Înainte de a deveni un blestem, reprezentase o speranță pentru mulți intelectuali dintre cei mai distinși. Or, la sfîrșitul războiului nu mai există decît sub formă ei demonizată (...) Ideea fascistă este dezonorată nu doar de înfrîngerea ei militară (doacă n-ar fi fost decît asta i-ar fi supraviețuit), ci de ultimii ani ai nazismului, care o vor defini în exclusivitate. (...) N-are importanță că în Italia ea n-a servit de justificare unor crime comparabile. Nici că, pînă în 1941, arestările și crimele cărora le-a slujit drept pretext au fost incomparabil mai puțin masive decît cele săvîrșite în numele revoluției proletare pe tot întinsul Uniunii Sovietice. Ultimii patru ani ai nazismului conțin acum adevărul fascismului, producînd o oroare atît de deplină încît absorb toată capacitatea de indignare a lumii civilizate. Iar pentru lumea necivilizată, adică Uniunea Sovietică, ea figurează în primul rînd al victimelor și al învingătorilor, ceea ce e de ajuns pentru a-i face uitată natura. Germania plătește pentru toată lumea și pentru toate crimele secolului”.

Pe „scena ideologică”, marxism-leninismul, invingător, rămîne singura investiție religioasă. E probabil unicul lux spiritual pe care și-l mai oferă cei mai mulți intelectuali postbelici apuseni: o „teologie a istoriei”.

Capitolul următor din lucrarea lui François Furet, *Le passé d'une illusion*, se intitulează Stalinismul, stadiul suprem al comunismului. Nu înseamnă, bineînțeles, că Stalin n-a avut acces la puterea totală înainte de sfîrșitul celui de-al doilea război mondial, ci doar că și-a extins această putere, exportîndu-și regimul în jumătatea din Europa ce l-a „revenit” drept „zonă de influență”. Furet nu încearcă să micșoreze răspunderea Occidentalilor în împărțirea acestor zone la Teheran și Ialta. Referindu-se însă la raportul de forțe militare în Europa, constată că din partea lui Roosevelt „a fost mai

puțin un calcul decît un consimțămînt dat inevitabilului”. Cînimul său (aparent sau nu) era „indulcit de un pariu prea optimist” asupra aptitudinii lui Stalin de a se converti la democrație. Orice ar fi și oricît s-ar fi scris asupra subiectului, „Occidental a dat Uniunii Sovietice pașaportul ei democratic și i-a îngăduit să-și Imbroce expansiunea teritorială în hainele antifascismului”. Semnificativ pentru prestigiul antifascismului i se pare istoricului francez și următoarea răsurnare semantică: în 1939, se spunea despre URSS că a invadat Polonia, în 1944, că a eliberat-o.

Tot din acea epocă datează diferența fundamentală între felul cum a fost trăită ideea comunistă: în partea

ocupată a Europei experiența directă distruge iluzia, în Apus, unde comunismul nu domnește decît în spirite, iluzia se intensifică.

Fascismul fusese o tragedie europeană deoarece Germania cucerise Europa, în timp ce comunismul nu se constituia în experiență directă și tragică decît pînă la Elba. Ori de cite ori, intelectualii din Est reproșează unor colegi din Vest (și au, firește, dreptul s-o facă) supunerea lor de bună voie la dogma Kremlinului nu-și pot, în schimb, permite luxul să uite că, neîtrînd în comunismul real, fascinația se putea lesne împleti la ei cu fantasmarea. Ideea comunistă avea totul pentru a seduce și pe un intelectual vest-european și pe unul din Lumen a Treia (acestuiia din urmă nu-i mai rămînea decît să întorcă împotriva Europei tradiția europeană): „respectabilitatea unei filiații filozofice, ștampila democratică, demnitățile științifice”.

Occidental fascinat de comunism

Intensificarea iluziei comuniste în Occident reprezintă „o falie de conștiință ale cărei efecte n-au încetat să se manifeste” – scrie Furet, pentru care a explica nu înseamnă nici o clipă a scuza. Dimpotrivă, el se oprește îndelung asupra acelor scriitori sau artiști ce n-au cedat conformismului ideologic ambiat. Orwell i se pare „scriitorul cel mai rebel față de panta totalitară a veacului”. Și, am insistă noi, de la el ne va rămîne, imaginea cea mai „reală” a comunismului, obținută prin mijloacele contra-utopiei, deci cele mai antirealiste. Avem oare voie să ne mirăm de lipsa de ecou printre scriitorii români postdecembriști a lui 1984, diagnosticul cel mai precis ce a fost pus totalitarismului de un scriitor ce nu l-a trăit? Sintem atît de atenți, în această prezentare a lucrării lui Furet, s-o rezumăm cît mai fidel, privilegiînd citatul și respectînd nu numai ideile, ci și formularea lor, încît o întrebare, sau o rezervă din

te; e vorba însă numai de Grecia și Turcia, „doctrina” oprindu-se la Cortina de Fier. Primul act decisiv al războiului rece este Raportul Jdanov la crearea Cominformului, în septembrie 1947, ce reînghetează apele ideologice și aliniează drastic toate țările cucerite la politica Moscovei din nou amenințată de un război „imperialist”. Iată, subliniază Furet, apoteoză unui sistem ce-a ajuns la „maturitatea sa totalitară”, „un univers sinistru” a cărui ideologie anexează atributele unei religii.

Tocmai în această fază, fascinația față de comunism sporește în Occident. „Cînd era slabă, URSS era iubită ca o forță amenințată. Puternică, este flatată ca un destin inevitabil. Credința ce stă la temelie a acestor raționalizări amnezice, acestor opinii de turnă, este religia istoriei.” Pentru a arăta pînă unde poate duce orbirea provocată de o astfel de „religie”, Furet citează propriul său caz: în 1947 citise cu entuziasm, dar cu totul invers, Zero și Infinitul lui Koestler, admirînd cum anchetatorul și anchetatul, judecătorul și acuzatul, călătul și victima puteau cu bună credință sluji o cauză comună. Lectura aceeaș pasională – și care ar fi trebuit să fie demistificatoare – nu-l împiedică să se înscrisă puțin timp după aceea în Partidul Comunist Francez, cum ține s-o sublinieze.

„Amnezic” din citatul de mai sus nu e un epitet luat la întimplare: n-a fost imaginea Uniunii Sovietice victorioase destul de puternică „pentru a remania nu doar ideile ci și amintirile”? – se întreabă Furet, referindu-se evident la Pactul germano-sovietic, cad uitării după victorie. Cine a mai îndrăznit să pomenească de colaborarea dintre Hitler și Stalin ce-și împărțiseră fără complexe, ca între tirani, teritorii europene?

Între-o atare atmosferă, evident că inițiativa lută în Statele Unite de Koestler și Irving Brown – sindicalist ce fusese troțkist – de a reuni intelectuali occidentali lucizi într-un „Congres pentru libertatea Culturii” nu va afla în Europa un mare ecou. Gîndit după modelul congreselor de intelectuali antifasciști dinainte de război (amintirea lui Mûzenberg nu putea să nu-l obsedeze pe Koestler; ideea pare a fi a „unui Mûzenberg postum, întors împotriva comunismului”), primul congres se va ține – simbolic – la Berlin, în 1950. Printre cei prezenți: Keynes, Russel, Maritain, Croce, Jaspers, Raymond Aron, Carlo Schmidt, André Philip. Sediul e instalat în mediul cel mai ostil cu putință anticomunismului chiar venind mai curînd de la stînga și, în orice caz, anti-macarthyst: la Paris. Revistele Congresului, printre rarismile publicații în care se putea analiza fenomenul satelizării, apar în Franța (Preuves, unde colaborează, dintre Români: Mircea Eliade, Emil Cioran, Virgil Ierunca, Sorana Gorian), în Germania (Der Monat), în Anglia (Encounter). În 1952, Congresul organizează la Paris un festival artistic al cărui răsunset e mai curînd estetic decît politic. Alături de personalitățile numite mai sus, la tribuna congresului se afla de data aceasta și Faulkner.

Subtitlurile aparțin redacției

*François Furet, *Le passé d'une illusion, essai sur l'idée communiste au XX-ème siècle* (Robert Laffont/Calmann-Lévy, Paris, 1995). În curs de apariție la Editura Humanitas.

Cernavodă: eșecul aventurii nucleare în România

După 1990 – schimbări semnificative

În primele luni ale anului 1990, Comisia națională pentru controlul activităților nucleare, autoritatea conducătoare în domeniul nuclear din România, a suspendat licențele tuturor executanților și producătorilor români datorită incapacității lor de a îndeplini standardele cerute în furnizarea de materiale, executarea echipamentelor și realizarea construcției de la Cernavodă.

În decembrie 1990, Agenția internațională pentru energie atomică (IAEA) de la Viena, la cererea părții române, a vizitat șantierul de la Cernavodă și a emis un raport asupra stării proiectului, raport în care se menționează ignorarea procedurilor de lucru și nerespectarea standardelor de calitate. „Instalarea noului echipament a continuat în ciuda rezervelor exprimate la inspecții și a necorectării unor abateri. Condițiile precare de pe șantier se datorau în mare parte lipsei de securitate a muncii. Șantierul era plin de praf și murdar, făcând dificilă păstrarea în stare optimă a echipamentului instalat”. Comisia a subliniat că „punctul fierbinte al proiectului – cazanul tubular care adăpostește barele de combustibil radioactiv, tuburile de presiune, generatorii de abur, grupul de tubulatură nucleară – a fost instalat corect și întreținut corespunzător, dar în multe cazuri cu un preț ridicat datorat corectării lucrărilor realizate sub cerințele standard”. Necessar pentru continuarea proiectului era ajutorul de tip occidental, a concluzionat raportul IAEA.

În aprilie 1991 RENEL a încheiat un contract cu consorțiul AECL-ANSALDO pentru conducerea proiectului și exploatarea Unității 1 până la mijlocul anului 1996. Pentru RENEL,

în calitate de proprietar al proiectului s-a pus problema asigurării fondurilor. Din 1991 costurile și întirzierile au mărit prețurile la 1 miliard de dolari SUA. Canadian Export Development Corporation a realizat perfectarea unui nou împrumut pentru România, de data aceasta, în valoare de 334 milioane dolari SUA, din care spre mijlocul lunii aprilie 1995 au fost pri-

În anul 1977, orașul Cernavodă a fost ales pentru construcția primei centrale nucleare din România. În 1979, România a obținut un împrumut de 1 miliard de dolari SUA pentru proiectul centralei și au început lucrările pentru amplasamentul primului reactor nuclear. Proiectul s-a mărit ulterior la două, trei, patru și, în final, cinci reactoare. Revista „22” prezintă cititorilor fragmente dintr-un amplu și documentat articol despre „istoria” și „viitorul” șantierului de la Cernavodă, publicat în revista canadiană Report on Business Magazine (iunie 1995), semnat de Jennifer Wells. Titlul și subtitlurile aparțin redacției.

mite 222 milioane dolari SUA. Consorțiul AECL-ANSALDO a primit sarcina de a negocia și administra toate subcontractele sub supravegherea financiară a RENEL.

Roland Boucher numit director de proiect în ianuarie 1991, menționează: „Dacă în 1989 construcția ar fi fost 80% terminată, ar fi fost foarte grav, pentru că ar fi fost aproape imposibil să te mai întorci și să mai poți reface lucrările realizate necorespunzător. Așa cum au evoluat lucrurile, miile de suduri au fost revizuite, învelișul uscat și crăpat al Unității 1 a fost înlocuit. Două generatoare diesel românești au fost eliminate din proiect.”

În România nu există o criză adevărată în cererea de energie electrică. Capacitatea curentă depășește 20.000 MW, iar cererea a scăzut cu o treime față de perioada regimului Ceaușescu. Când toate cele 5 reactoare vor fi construite, vor fi acoperite 50% din nevoile energetice ale țării. Este adevărat

că rezervele de cărbune și cimpurile de petrol, altădată bogate au scăzut, iar importurile de combustibil fosil costă anual, aproximativ 300 milioane de dolari SUA. Centralele pe combustibil fosil existente sînt vechi și nesigure, iar creșterea producției extractive necesită investiții importante. „Singura posibilitate de evitare a unor costuri mari ale energiei electrice este finalizarea cit mai rapidă a proiectului Cernavodă”, afirmă Tiberiu Cămpureanu – în februarie 1995 vice-președintele RENEL, pentru problemele nucleare.

Planuri pentru Unitatea 2

În ceea ce privește Unitatea 2, problemele majore sînt legate de întirzierile în negocierea planului financiar. Echipamentul necesar – generatoare,

calculatoare, turbina – a fost cumpărat de mult timp și zace depozitat, așteptînd instalarea. Costul pentru finalizarea lucrărilor este estimat între 700 și 800 de milioane de dolari SUA. În aprilie 1995, AECL-ANSALDO și RENEL au inițiat și semnat o înțelegere în vederea finalizării lucrărilor la Unitatea 2. Ken Petrunik a promovat o schemă financiară care va limita mult obligațiile de plată ale României, achitarea împrumuturilor făcîndu-se prin exportul de energie electrică.

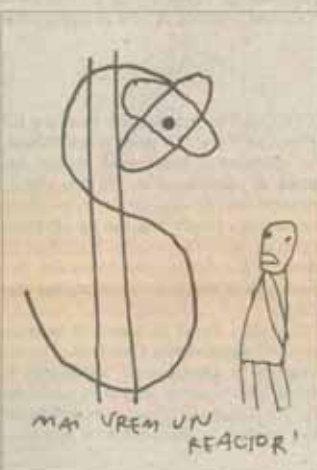
Cu cit RENEL va urgenta stabilirea termenelor pentru construcția celui de-al doilea reactor, cu atît mai repede se vor putea perfecta acordurile pentru exportul energiei electrice. Grecia, Turcia și Bulgaria sînt posibili cumpărători. Vor fi de asemenea perspective pentru export de componente Candu în China.

Cei de la RENEL susțin că investitorii potențiali pentru cel de-al doilea Candu la Cernavodă așteaptă pornirea Unității 1, „ca o garanție că nu există riscuri”.

În România opoziția față de proiectul Cernavodă este aproape inexistentă. În anul 1993 IAEA a organizat o nouă inspecție pe șantierul centralei. Raportul său, „confidențial”, vorbește de progrese semnificative realizate de constructor dar subliniază necesitatea unei politici de siguranță nucleară și necesitatea eliminării furniturilor. „Există probleme. Chiar dacă lucrurile merg bine acum, ce se va petrece peste un an sau doi? Dacă se va întâmpla ceva, nu vom scăpa de răspundere”, afirmă neliniștit Aurel Braun, Teodor Birde, primar al orașului Cernavodă există să facă comentarii referitoare la planul de evacuare al orașului și a zonei, în cazul unui accident nuclear.

Atît măsurile ce trebuie luate în cazul unei avarii la centrala nucleară cit și modul de depozitare a reziduurilor radioactive rămîn probleme foarte importante, care, din păcate pentru moment nu și-au găsit o rezolvare reală din punctul de vedere al siguranței vieții. Locuitorii orașului sînt totuși optimiști.

Traducere și adaptare de LAURA TOMA

Revolta de la Brașov din 1987 ar fi trebuit să fie înăbușită de Armată

Pînă în 1989, în Direcția de Informații a Armatei (DIA) existau doar 4 posturi încadrate cu atașai militari, sub acoperire diplomatică, în cadrul MAE, sau prin lucrători din rețeaua Ministerului Comerțului Exterior. În țară, DIA controla sectoarele de producție militară din economia națională, astfel că în timpul tulburărilor de la Brașov, din luna noiembrie 1987, la Uzinele de Autocamioane n-au fost alarmate trupele de intervenție ale Securității militare, ci cele de cercetași ale DIA, respectiv Divizia 10 Cercetare Diversiune Infanterie din Constanța, Batalionul 707 Buzău (Comandamentul DIA) și Batalionul de Cercetare de la Boteni. Ordinul de intervenție a fost dat la 14.11.1987 de viceamiralul Ștefan Dinu, de la Buzău. Pentru restabilirea ordinii, V.A. Stănculescu îl trimite la Brașov pe căpitanul rang I Plăvioșu (astăzi contraamiral, comandantul Institutului de Cercetări-Proiectări al Armatei din Clinceni – UM 02550 B), prin ordinul de zi nr. 282 al comandantului DIA. Rolul DIA la revoluție este foarte controversat și, conform unor opinii greu de verificat, totuși, se acreditează pînă în ziua de astăzi ideea că războiul electronic a fost dirijat de cercetașii militari, prin generalul maior Paul Sarpe. Conform raportului preliminar al Procuraturilor Militare privind evenimentele din luna decembrie 1989 a rezultat că în perioada 22-25.12.1989, Comandamentul Apărării Antiaeriene a Teritoriului a identificat peste 1.300 de ținte aeriene (30-80 simultane), cu caracteristici de zbor asemănătoare elicopterelor. S-au executat 52 de ieșiri avion-vînătoare, 26 de ieșiri elicoptero și trageri cu artileria și s-au lansat 58 de rachete antiaeriene.

SERVICII SECRETE

Prestația structurilor militare de informații

Spionajul militar

După 1989, la comanda DIA, reorganizată sub titulatura Direcției Cercetare a Armatei, a fost adus generalul maior Paul Sarpe. Personaj extrem de controversat, Sarpe (cod 0037) va face obiectul unei supravegheri intense din partea Direcției de Contraspionaj Militar (DCSM), astfel că în 1993 va fi numit ofițer de legătură al Armatei României cu NATO și mutat la Bruxelles, unde domiciliază în rue M. Depage 65. După plecarea lui Sarpe, la comanda Direcției Cercetare a Armatei, căreia i se schimbă denumirea în Direcția Informațiilor Militare (DIM), este adus generalul maior Decebal Ilina (în prezent general locotenent), fost șef al

Direcției de Contraspionaj Militar. Ca și în trecut, DIM are ca principal obiectiv descoperirea amenințărilor la adresa României și cunoașterea potențialelor militare, îndeosebi ale vecinilor. Direcția Informațiilor Militare lucrează în exterior prin Secția Legături Externe a MAPN. Organigrama Secției Legături Externe cuprinde 23 de atașai militari plus Paul Sarpe, acreditați în 34 de țări. 11 atașai au funcții de extindere, adică acoperă și țări învecinate cu țara de reședință, iar 7 au adjuncti în capitalele importante. DIM se află sub controlul direct al generalului colonel Dumitru Cioflină, șeful Statului Major General al MAPN, pe cînd Direcția de Contraspionaj Militar este controlată de ministrul Apărării. Direcția de Contraspionaj se ocupă de contracararea activităților de racolare a cadrelor MAPN și depistarea spionilor care au în atenție obiectivele militare de pe teritoriul României. Este condusă de generalul locotenent Victor Negulescu, fost atașat militar în Italia timp de 9 ani, apoi după 1989 șef al DCSM, pînă în ianuarie 1990, cînd va fi trecut la Comandamentul Trupelor de Uscat. După mutarea lui Vasile Ionel și a lui Marin Păncos la Cotroceni, Victor Negulescu este reședintele comanda DCSM. Direcția de Contraspionaj a instrumentat un singur caz de spionaj, respectiv cel al ofițerului Dan Cristache, care a transmis informații cu conținut militar unui agent al serviciilor de informații din spațiul german.

CORNEL IVANCIUC

Autorul își asumă întreaga responsabilitate pentru cele consemnate în serialul publicat în revista „22”.

CRONICĂ DE CARTE

Z. ORNEA

În jurul extremismului românesc de dreapta

ANII TREIZECI
*Extrema dreaptă
românească*

Z. ORNEA,

Editura Fundației Culturale Române, 476 pag., 5.900 lei

Editor, istoric literar, istoric al culturii, al vieții publice și politice, din veacul nostru și din veacul trecut, Z. Ornea impresionează prin dimensiunile unui travaliu pe care nu ezită să-l numească titanic. Este autorul a zeci de tomuri, al multor mii de pagini tipărite, dar scrierilor lor reprezintă doar partea ultimă, și poate cea mai puțin groasă, pentru el, a muncii sale. Aceasta pentru că nu atacă nici un subiect, în studiile de amploare, fără a lua totul de la capăt, pe cont propriu, cercetând mai întâi ce au scris alții în materie, căutând el însuși, dacă e cazul, în arhive, în colecțiile de documente, risipind efortul de pe vechile publicații, transcriind cu mână sa, din paginile lor, tot de ce are nevoie, verificând apoi totul, selectând, coroborând ș.a.m.d., până ce ajunge la anume concluzii pe a căror bază își formulează ideile, tezele.

Îl văd pe Z. Ornea măcar o dată pe săptămână în redacția *României literare*, când își aduce „cronica edițiilor”, rubrica succesoare celei a lui Șerban Cioculescu („Breviar”). Vine mai totdeauna de la Biblioteca Academiei, situată în vecinătate, și este puțin palid după orele de recluziune petrecute acolo, vizibil ortenit și totuși bine dispus, apt să glumească sau să guste o vorbă de spirit a altuia. Omul acesta plângând fizicoeste este cel mai mare muncitor în tîlnit de mine în mediul literarilor, în care mă mișc de o viață. Te uimește energia imensă de care dispune, căci are de unde cheltui și cu destule alte activități decât scrisul. Departe de a fi, cum ar putea să treacă în ochii unora, un tipic șarac de bibliotecă, Ornea este activ și în viața socială, și chiar în viața de societate, ca director de editură, ca membru în diferite comisii, juri, comitete, la Uniunea Scriitorilor sau la alte instituții, unde niciodată nu participă de formă. Poate fi în tîlnit și la recepții, agape, festivități. Cumi de le face pe toate este secretul său.

Istoria prin ea însăși

Dar să ajung la cartea lui Z. Ornea care face obiectul comentariului de față: *Anii treizeci. Extrema dreaptă românească*, apărută relativ recent la editura Fundației Culturale Române.

Anii treizeci l-au preocupat pe Ornea și în altă voluminoasă (el ar fi spus „ponderoasă”) lucrare: *Tradiționalism și modernitate în deceniul al treilea*, din 1980. Cartea de acum ar fi vrut să o scrie, mărturisindu-mi în „Preliminarii”, în succesiunea imediată a celei din '80, dar planului său i s-au împotrivit motive ce au decurs din conjunctură.

Examinând același interval istoric, cele două cărți se deosebesc totuși în multe privințe, printre care și aceea că în prima studiul epocii pornea de la politică și ideologie pentru a ajunge la cultura, în timp ce în a doua politicul este în punctul de a ajunge. Le deosebesc și aspecte de optică. În 1980 autorul nu răsuise să evite chiar toate clișeele propagandistice impuse de vechiul regim. Sub presiunea acestora el accepta, ast-

fel, teza falsă că în România de după primul război evenimentul politic cel mai important fusese înființarea PCR, în mai 1921. În cartea de acum nu mai poate fi vorba, desigur, de așa ceva.

Oricine românește, în cartea pe care o discutăm, capacitatea extraordinară ale autorului de a reconstitui un cadru istorico-social, făcut viu nu prin cine știe ce abilități tehnice evocatoare sau portretistice (acestea sînt mai degrabă stereotipe), ci prin optima, experta fructificare a măturilor-document. Citatul amplu, bine ales și pus în lumină – din acte publice, din cărți, din presă, din texte doctrinare, din comunicate oficiale etc. – îl dispensează citeodată pe Ornea de comentariul însoțitor sau i-l reduce la minimum. Istoria este adusă, în felul acesta, să-și fie propriul martor sau propria instanță de judecată. Vorbește prin ea însăși cititorului din zilele noastre și o face cu elocvență.

Spuneam că în cartea de acum, spre deosebire de cea din 1980, politicul este în punctul de a ajunge în timp ce în punctul de pornire se află ideologicul și culturalul. Chestiunea nu privește ordonarea materiei pe capitole, succesiunea acestora (ideologiile totalitare și literatura, de pildă, fac obiectul ultimului capitol, un fel de addenda), ci un raport de causalitate. Evoluțiile politice din anii treizeci Ornea le vede pregătite ideologic și cultural de confruntări anterioare de poziții, de la începutul veacului sau mai vechi, privitoare la fundamentele pe care a fost ridicat statul român modern.

La originea acestor confruntări, a căror prelungire a determinat, în deceniul al treilea, configurația vieții politice, s-a aflat, constată Z. Ornea, atitudinea față de pașoptism. Unii au văzut în el începutul emancipării naționale iar alții, din contră, prejudecarea naționalului, prin importul de instituții inadecvate la specific, producătoare de efecte dizolvante. Junimismul, în veacul trecut, a fost și el antipașoptist dar cu moderație, adică nerespingînd brangarea la civilizația apusului ci numai reșaua asimilare a formelor apusene și împingerii lor în caricatură. Antipașoptismul extremei drepte postbelice era însă maximalist, preconizînd absurd anularea evoluției istorice și ruperea cu orice preț de apus (Nae Ionescu: „... noi cerem decuplarea noastră de structura politică și economică a Europei”).

Erau într-adevăr de o „scandaloasă irealitate” asemenea proiecte izolaționiste, are dreptate Ornea, dar fapt este că, desi erau astfel, au reușit să raleze mereu mai mulți aderenți, recrutăți din cele mai diferite straturi ale societății până ce, la mijlocul anilor treizeci, procesul atinse proporții clar amenințătoare pentru stabilitatea socială din România.

Doar propagarea izolaționismului, a veșităților autarhice, cu toată acțiunea lor psihologică incititoare de orgoli, nu explică totuși succesele extremei drepte românești interbelice și în speță ale mișcării legionare. Cea mai mare parte

a cărții lui Ornea e consacrată elucidării acestui fenomen complex (social, politic, moral), evaluat din mai multe puncte de perspectivă, chiar dacă nu din toate care l-ar fi putut explica.

Dreapta fără stînga?

O serie de factori favorizanți decurge din carențele democrației românești interbelice (politicianism, lipsă de rigoare, erori de apreciere a raporturilor de forțe din societate și a naturii tensiunilor din viața socială, ineficiența economică a unor guvernări), toate speculabile prompt de extrema dreaptă, care găsea astfel motive plauzibile să lovească în sistemul parlamentar, în pluripartitism, în constituția prea liberală etc. Felul de a dopna al lui Carol al II-lea (autoritarism manifestat cu brutalitate, amestecul în lupta partidelor, acțiunile camarile) a favorizat și el expansiunea extremei drepte, iar faptul că Elena Lupescu era evreică a furnizat antisezonul un argument forte.

Dar mai este ceva, ceva insuficient relevat în cartea lui Z. Ornea consacrată extremei drepte românești: o extremă dreaptă presupune, nu numai logic dar și în fapt, existența unei extreme stînga. Nu numai structurilor democratice li s-a opus legionarismul, dar și acestea, căci a existat și o extremă stînga în anii treizeci, de care însă Z. Ornea amintește numai în fugă. Chiar dacă nu era tema sa, cred că Ornea trebuia să străluce mai mult decât a făcut-o asupra extremismului de stînga, și spunînd aceasta aduc o obiecție de fond lucrării sale. Logic vorbind, cum spuneam, dreapta în absența stîngii este un nonsense, dar și în fapt o stînga și o extremă stînga au existat la noi între cele două războaie, ca și o dreaptă și o extremă dreaptă. Poate fi înțelesă deplin una din ele fără a ne raporta la cealaltă, care i se opune?

Z. Ornea nu evită în câteva locuri să pună față în față cele două extremismisme, dar o face doar pentru a semnala cele câteva puncte în care ele se apropie: militanțismul pentru partidul unic, fervoarea de a construi un „am nou” ș.a. Este prea puțin în economia unei lucrări în care punerea sub lupă numai a extremei drepte înculcă, vrînd-nevrînd, ideea că din cealaltă direcție, dinspre extrema stînga, statul național român și democrația nu erau le fel de grav periclitate. Autorul argumentează de altfel dezinteresarea sa de manifestările extremei stînga prin faptul că protagoniștii acesteia erau puțini și s-ar fi „exprimat nereverșat”, spre deosebire de protagoniștii drepte care erau mulți și invadaseră presa. Lucrurile stau astfel numai în parte. Numeric extremismul de stînga au fost, într-adevăr, puțini. Erau însă foarte activi, acționînd tenace și cu o bună organizare subversivă, potrivit metodelor și subvențierii cominterniste. Sensul acțiunii lor nu doar sfărîmarea structurilor democratice dar chiar dezmembrarea statului, a României „imperialiste”, cum era taxată țara noastră în toate rezoluțiile și programele lor. Interzicerea partidului comunist prin legea Mirzescu, în 1924, de aici a pornit. Dar chiar din cartea pe care o discutăm, atât de puțin preocupată de problematica extremismului de stînga, răzbat ecouri despre acțiunile acestuia, semne că nu era deloc inofensiv, benign chiar dacă legal era interzis. Este citată de Ornea o mărturie a lui E. Lovinescu, din 1932, îndeeșuindu-l de alarmă și care nu prea confirmă teza slabei pătrunderi, la noi, între cele două războaie, a ideologiei de extrema stînga. „Fenomenul de egală importanță al crizei mondiale e pe cale de a se dervolta aici, în prosima Rusiei, în preocupări de ordin social. Din zeci de tineri care vin la mine, nouă sînt „bolșevizanți” și fac „apologia planului quinquenal”. În trecut nî se spune, în altă parte, că șeful mișcării legionare, Corneliu Codreanu, fusese membru al unei grupări care „se ocupa

cu spargerea grevelor organizate de comunisti” sau că alegerea locului de ridicare a Casei Verzi în Grivița, în 1933, era o „proiecție la tendințele de organizare ale muncitorilor”. Iată rezultatul așadar, chiar și din aceste puține mărturii înregistrate de cartea lui Z. Ornea, că cele două extremismisme au stat față în față, în confruntări care atestă că extremismul de stînga nu era în epocă chiar o forță de neglijat. De aceea cred că Z. Ornea trebuia să-i acorde în carte mai multă atenție. Este adevărat că dacă ar fi făcut-o, cartea ar fi trebuit să și-o intitulase altfel decât acum, eventual: *Anii treizeci. Extremismul politic românesc*. L-ar fi interesat care mai puțin pe cititorul român de azi? Nu cred.

Analiză și numai atît

Una din chestiunile preocupante, dramatic preocupante ale cărții lui Z. Ornea este aderarea unor străluciți intelectuali interbelici, în special componenți a ceea ce s-a numit „noul generație”, atât de spectaculos afirmată în anii treizeci, la legionarism. Este vorba în primul rînd, desigur, de Mircea Eliade, Emil Cioran, Constantin Noica, dar și de Traian Herseni, Mircea Vulcănescu, Horia Stamatu, Arșavir și Haig Acterian, Mircea Streinul, Dragoș Protopenescu și încă alții, fie membri cu acte ai legiunii, fie simpatizanți ai acesteia, precedați în această opțiune de îndrumătorul spiritual al tuturor, profesorul de metafizică și logică Nae Ionescu.

Z. Ornea îi urmărește pe toți, tenace, necrutător, implacabil în publicările de dreapta ale vremii, unde le descoperă măturisurile de credință prolegionare. Socotește că a sosit timpul acestei operațiuni de investigare istorico-literară, în numele adevărului ce nu poate fi la nesfîrșit ocultat. Ar fi vrut să facă acest lucru încă în cartea din 1980, dar a renunțat pentru a nu da cenzurii argumente de interzicere a acestor scriitori (de fapt a lui Noica și Eliade, pentru că ceilalți oricum nu erau publicați). Acum acest scrupul este lipsit de sens.

Sînt cu totul de acord cu această poziție, dar pînă la urmă condiția ca istoricul să rămîină istoric, să nu împrumute limbajul gazetărilor, al pamfletului, să nu „condamne”, ci numai să explice. Ornea se menține pe poziția istoricului, dar numai pînă la un punct. Iată ce scrie: „Analiza acestui proces de automăcinare și erodare nu este și nu trebuie să fie rechizițională, ci de fapt o lamentație și o deznădejde”. Eu susțin că nu trebuie să fie nici una, nici alta, ci analiză pur și simplă. Mai ales cu Eliade, cu Noica, cu Cioran Z. Ornea nu poate fi însă pînă la capăt numai analist, ci trece ori în incriminare, ori în lamentări, rotînd pînă la urmă, în legătură cu ei, cuvîntul grav „rinoocerizare”. Îi ia mereu, de altfel, ca martor al acuzării pe Eugen Ionescu, cel care formulase, în scrisoarea din 1946 către Petru Comarnescu, acea grea anatimizare: „La judecata din urmă eu voi fi în stînga sau în dreapta tălăi – iar ei în partea opusă, dacă mă duc în iad, ei se vor duce în rai; dacă mă duc în rai, ei vor fi în iad...”

Dar istoria nu s-a oprit în 1946 și nici Eugen Ionescu nu a rămas la aceeași atitudine incriminătoare față de prietenii buni din tinerețe. În anii lungi, nesfîrșiți ai exilului, s-au văzut, s-au explicat, au reînnoat prietenia lor care a durat pînă la moarte. Cu Mircea Eliade, cu Emil Cioran raporturile au fost strînse, cu Noica s-a văzut cînd acesta a putut călători la Paris, după ieșirea din închisoare, despre Horia Stamatu spunea, cu dreptate sau nu, că este poetul român cel mai important de după război. Eugen Ionescu i-a putut așadar înțelege și absolvi pe vechii săi prieteni din tinerețe, dacă era ceva de înțeles și de absolvi. Cercetătorii de azi ai extremismului românesc de dreapta se pare că nu o pot face.

GABRIEL DIMISIANU

John Major și euroscepticii

Îmbrăcat cu un costum gri, clasic, care se potrivește perfect înfățișării sale, primul-ministru John Major a traversat paștea grădini de trandafiri din spatele casei din Downing Street nr. 10 și, într-o conferință de presă organizată în grabă, și-a anunțat intenția de a demisiona de la conducerea Partidului Conservator. El a declarat că era silit de o „mică minoritate”, care dezmembra Partidul Conservator și îi submina poziția. Sub un soare strălucitor de vară, Major a aruncat mânașă. Decât să aștepte până în noiembrie ca să i se pună sub semnul întrebării funcția de conducere din cadrul partidului – și să suporte câteva luni de catonii politice dăunătoare –, mai bine demisionază și cere alegeri imediate pentru funcția de conducător al conservatorilor, astfel încât să-și poată eventual relinși mandatul. A sosit timpul pentru ca oii care i se opunau „să accepte sau să tacă”, a declarat el.

Stirea a căzut ca un trântet, șocându-l mai ales pe parlamentari. Manevrelor politice au început cu tot zelul pe care Camera Comunelor îl poate depune atunci când simte mirosul singelui. Candidații care doresc să se bată cu Major trebuie să se anunțe până la 29 iunie, iar votarea se va face cinci zile mai târziu, la 4 iulie. Cei care îl erau loiali lui Major au început să mărgălină în fața camerelor de televiziune pentru a lauda îndrăznețea inițiativă a primului-ministru. Ministrul de Finanțe, Kenneth Clarke, a considerat acțiunea lui Major ca o dovadă de bun-simț și și-a declarat sprijinul total. Chiar și fostul secretar al Trezoreriei, David Mellor, identit *tory*, care a demisionat după ce relatări ale escapadelor sale sexuale au umplut paginile ziarelor de scandal, a sărit în apărarea lui Major. Sprijin îl acordă lui Major și Douglas Hurd, care nu demult a demisionat din Guvern.

Curînd, jocul acesta cu miză mare pare să înceapă a da roade. Cei mai înverșunați rivali ai săi, ministrul Comerțului și Industriei, Michael Haseltine, și ministrul Muncii, Michael Portillo, au făcut declarații prin care își exprimau sprijinul față de primul-ministru. Într-adevăr, totul era într-o armonie atât de dulce, încât putea crede că lipsa de unitate din sinul partidului era doar o închipuire de-a lui Major.

Desigur, nu era vorba de un joc al imaginației. Un mic, dar activ grup de conservatori eurosceptici, care se îndoieste de capacitatea lui Major de a menține suveranitatea britanică în cadrul Uniunii Europene, a determinat reacția primului-ministru. Cu câteva săptămîni în urmă, cîțiva membri ai acestui grup i-au cerut să revină asupra angajamentului pe care

Anglia îl are față de UE și să promită că țara nu va adera la nici un fel de monedă europeană care ar putea submina suveranitatea națională. Euroscepticii au fost sprijiniți de Margaret Thatcher, care îl acuză pe Major că nu este suficient de conservator.

Cînd Major a preluat funcția de la Margaret Thatcher, în 1990, conservatorii au sperat ca maniera sa mai blîndă, mai conciliantă să le aducă sprijinul alegătorilor; ceea ce s-a împlinit printr-o surprinzătoare victorie în alegerile din 1992. El a reușit să facă mult în ceea ce privește instaurarea liniștii în Irlanda de Nord – și aceasta e o realizare importantă. I se poate atribui și un semnificativ progres economic. Creșterea economică este puternică; exporturile sînt înfloritoare; rata șomajului este de 8,5% – una dintre cele mai mici din UE. Aceste remarcabile performanțe sînt umbrite numai de problemele înregistrate în domeniul locuințelor, ceea ce înseamnă că mulți conservatori au fost împovărați de ipotecă după ce, în anii '80, s-a spart buba cu piața imobiliară. Cu toate lucrurile bune pe care le-a realizat, Major se confruntă totuși cu lipsa de încredere.

Alegătorii sînt, de asemenea, tulburați de numeroasele scandaluri în care au fost amestecați membrii Cabinetului. Cîțiva miniștri au demisionat după ce presa a dat la iveală aventurile lor amoroase. Tot despre etică și moralitate a fost vorba și în problema vinzării ilegale de armament către Irak.

Problema care îi frîmîntă însă pe parlamentarii conservatori este dacă Major îi poate scoate învingători în alegerile din 1997.

După cum s-a exprimat unul dintre opozanții și adversarii săi, John Redwood, membru obscure al Cabinetului, divergențele din cadrul partidului se învîrt, în principal, în jurul unui singur aspect: rolul Marii Britanii în cadrul Uniunii Europene. Fără acest „cui al lui Pelelea”, conservatorii ar fi intrat în viitoarele alegeri uniți.

Din 1973, anul cînd Marea Britanie a intrat în Piața Comună, precursora Uniunii Europene de azi, britanicii au fost tot timpul suspicioși și în opoziție față de europeni, intrînd frecvent în conflict cu partenerii lor de pe continent. Chiar calitatea de membru a fost sursă de fricțiuni și scîndări făcînd în cadrul partidelor Conservator și Laburist.

Intr-un sens, problema este istorică. „Marea Britanie nu a fost niciodată parte din experiența continentului”, spune fostul ambasador american în Marea Britanie, Raymond Seitz. Granitele sale au rămas intacte mult timp. Nu s-a confruntat cu invaziile străine, nici cu revoluțiile și migrațiile de populație care au constituit istoria Europei. De-a lungul secolelor, cînd Marea Britanie era o mare putere imperialistă maritimă, englezii considerau Europa „un alt continent”. Iată de ce legarea sa de vecinii săi europeni într-o uniune tot mai strînsă este, din punct de vedere istoric și psihologic, incomodă. „Dacă Marea Britanie îmbrățișează calitățile mitice ale acestei mari mișcări europene, ea abandonează trecutul său, pe care îl adoră”, afirmă Seitz.

Mulți eurosceptici britanici se tem că țara lor își pierde suveranitatea în favoarea unui nou superstat federal, cu sediul la Bruxelles. Ei spun că acest lucru nu face parte din înțelegere. Cînd, în 1975, referendumul a hotărît că Marea Britanie va adera la Uniunea Europeană, aceasta era, atunci, o uniune economică – o piață comună, care permitea dezvoltarea exporturilor britanice. Dar, fără a-și consulta alegătorii, UE se transformă într-o uniune politică, dominată de țări care nu împărtășesc tradițiile politice britanice. „Nu am avut o istorie parlamentară diferită. Istoria noastră parlamentară merge înapoi cu sute de ani, în timp ce în țările din mijlocul continentului tradițiile parlamentare sînt mult mai tinere și sînt mult mai obișnuite cu birocrațiile puternice și extinse”, spunea Martin Howe, avocat, consilier la Fundația Europeană, grup de presă anti euroscepticilor. Protestul împotriva birocrațiilor UE a devenit sportul preferat al englezilor, sprijiniți de presa de scandal, care nu pierde nici un prilej de a critica reglementările neraționale care emană de la Bruxelles. La ora actuală, subiectul cel mai fierbînt pentru britanici este adoptarea unei singure monede europene. Euroscepticii se tem că adoptarea monedei unice ar atrage după sine un transfer de putere economică și politică spre Europa. Ei consideră că un referendum în acest sens este singura modalitate de a lua o hotărîre justă. Major nu dorește organizarea unui referendum și se declară în favoarea monedei unice; el spune că Marea Britanie se poate hotărî să adere la moneda UE după ce se negociază termenii cu celelalte țări membre, lucru care nu se va întîmpla probabil înainte de 1997. Sondajele arată că 71% dintre alegători ar dori un plebiscit în legătură cu asta – 60% se opun.

În ciuda tuturor criticilor și ambițiilor politice ale adversarilor săi, John Major a câștigat alegerile, potolînd oarecum spiritele. Dar în ceea ce privește statutul Marii Britanii în cadrul UE și avantajele sau dezavantajele aderării, divergențele rămîn.

Traducere și adaptare după „Time” de ADRIANA TUDOR

Consiliul 22:
MONICA LOVINESCU
VIRGIL IERUNCA
MIHAI ȘORA
GABRIEL ANDREESCU
SORIN ANTOHI
MIHNEA BERINDEI
H.-R. PATAPIEVICI

Redacția:
Redactor-șef:
GABRIELA
ADAMEȘTEANU
Redactor-șef adjunc:
RODICA PALADE
Șef secție politic:
HORĂȚIU PEPINE
Publicist comentor:
ANDREI CORNEA
Șef secție social:
DANA ARMEANU
Redactori:
CEZAR
PAUL-BĂDESCU,
DIANA TURCONI
Grafician:
DAN PERJOVSCHI
Tehnoredactor:
ALEXANDRU CIRIP
Secretar general
de redacție:
LAURA TOMA
Corectură:
RADU DOBĂNĂ,
LUCIAN PIUCA
Procesare text:
FLORIAN TOROPOC
Șef serviciu difuzare:
MIRCEA IONESCU
Difuzare:
CONSTANTIN SATALLA
Fotoreporter: IULIAN PIUI

Rubrici permanente:
EMIL HUREZEANU,
N.C. MUNTEANU
(comentarii politice),
ILIE ȘERBANESCU
(comentarii economice),
RALUCA
STROE-BRUMARIU
(Parlament),
MARIAN CHIRIAC
(săptămîna politică),
CEZAR BALTAG
(istoria religiilor),
DAN C. MIHĂILESCU
(cronică literară),
ERWIN KESSLER
(cronică plastică).

Correspondenți:
IOAN MUȘLEA (Cluj),
DANIEL VIGHI
(Timișoara), DINU MIHAIL
(Chișinău), ION MIRON
DAMIAN (Paris), WILLIAM
TOTOK (Berlin), ADRIAN
NICULESCU (Milano),
MIHAI POPA
(Budapesta).

Tehnoredactare computerizată: „22”.

Tipărit la FED

Redacția și administrația:
București,
Calea Victoriei 120.
Tel 311.22.08,
614.17.76; Fax
311.22.08,
e-mail: r22@r22.sfos.ro

Manuscrisele nepublicate nu se restituie

ISSN-1220-5761

ECONOMIȘI PÎNĂ LA 33% ABONÎNDU-VĂ DIRECT LA REDACȚIE

ABONAMENTE TRIMESTRIALE CU REDUCERE

11% 5.000 lei cu expediere prin poștă

14% 4.500 lei cu ridicare de la redacție

SPEȚIAL pentru pensionari, cadre didactice, elevi, studenți, foști deținuți politici și veterani de război:

24% 4.000 lei cu expediere prin poștă

33% 3.500 lei cu ridicare de la redacție

Cei interesați sînt rugați să expedieze prin mandat poștal suma corespunzătoare, pe adresa:
Revista „22”, cont 45103532 BCR
Filiala sector 1, Str. Londra nr. 10,
București.

Adeverințele (talon de pensie, adeverințe școlare etc.), valabile un an, se expediază pe adresa:
Revista „22”, Calea Victoriei 120, sector 1,
București, cu specificarea
pentru Serviciul de Difuzare.

Abonamentele se pot achita și la sediul redacției.

Abonamentele cu reducere sînt sponsorizate de Asociația EST-LIBERTES.

CITIZENII DIN STRĂINĂTATE

se pot abona la revista „22” achitînd la redacție (Calea Victoriei 120) costul abonamentului sau depunîndu-l în conturile noastre deschise la Banca Comercială Ion Tiriac S.A. București, Str. Doamnei nr. 12: (pentru dolari în contul 4020253230, pentru mărci în contul 4020253231, pentru franci francezi în contul 4020253235, pentru lire italiene în contul 4020253234) sau (pentru orice fel de valută) trimițînd un cec (money order) pe adresa: Revista „22”, Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București, România.

	1 an	6 luni	3 luni
– Europa occidentală:	80 \$	46 \$	20 \$
	140 DM	70 DM	35 DM
	500 FF	250 FF	125 FF
	140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT
	56 £	28 £	14 £
– Israel:	60 \$	30 \$	15 \$
– Ungaria, Polonia, Cehia, Slovacia, Slovenia:	40 \$	20 \$	10 \$
– SUA, Japonia, Australia:	100 \$	50 \$	25 \$

Revista „22” anunță exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizați de redacție (inclusiv RODIPE) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.